

Șef Rabin dr. MOSES ROSEN

Instituții evreiești (II)

Cimitirul evreiesc

Spunea Rabinul Naftali din Ropschütz, îndobșie cunoscut prin simțul umorului și caracteriza:

„Odată un copil a izbutit să mă învingă într-o discuție. Treceam printr-un sat și întâlnii un copil evreu. L-am întrebat: „Citiți evrei se află în satul lor și ei îmi răspund că există zece bărbai care au trecut de vârsta de 13 ani, Bar Mitza, adică majori. Îi întrebat atunci ce instituții evreiești se află în sat și copilul îmi răspunde că au două instituții: sinagoga și cimitirul. Ca să-i pun la încercare ascuțimea de gândire, i-am pus o nouă întrebare.

— „La ce aveți nevoie de amindouă? Dacă sinagoga e în funcție, adică se face rugăciunea cu minian (zece bărbai majori) sunt indispensabili pentru aceasta, aceasta înseamnă că toți cei zece bărbai din satul vostru trăiesc și, ca atare, nu aveți nevoie de cimitir. Dacă însă aveți cimitir și deci cel puțin unul dintre aceștia a murit și e înmormântat acolo, aceasta înseamnă că au rămas numai nouă bărbai și atunci la ce mai aveți nevoie de sinagoga? Ori sinagoga, ori cimitirul.

Copilul răspunde: „Cimitirul îl finem pentru trecători ca dumnea-tă.”

„Adevărul istoric este că Cimitirul a precedat Sinagoga. Scena biblică, de o splendidă înțelegere etică, în care cel dintâi evreu, Avraham, cumpără la Hebron, în Erefz Israel, o bucată de pământ unde să-și găsească odihna de veci tovarășa sa de viață, Sara, alături de dînsul, iar apoi a doua generație, Itzhak și Rivca, și, după ei, a treia, Iacov și Lea, scena aceasta scoate în evidență faptul că o comunitate evreiască, o așezare de cîteva familii evreiești presupune, ca o condiție sine qua non, existența unui cimitir evreiesc. (Genesis 23, versetele 1—20).

De-abia mai tirziu, cel de-al treilea dintre părinții noștri, Iacov-Israel, va avea grijă să pună piatra fundamentală a unei „Sinagogi”, viitorul Beit-Hamikdaș (Genesis 28, versetul 17—19).

Alături în viață, alături în moarte; iată esența comunității de destin, credință, tradiție, ritual, moravuri pe care o constituie comunitatea.

La fel cum e necesar „minian” (quorumul celor zece bărbai majori) pentru Sinagoga, e elementară existența unui „HEVRA KADIȘA”, a unei „Confrerii sacre”. Un pact sui generis se încheie între componenții acestei „sfinte frății”: ca atunci cînd vreunul dintre ei va ajunge la cel din urmă popas de pe acest pământ, ceilalți să-i vină „în ajutor”.

Omul alegărit între leagăn și mormînt. El e într-o permanentă strădanie de „independență”. Suprema sa dorință e să nu depindă de nimeni, să se îngrijească el însuși de toate nevoile.

Si totuși... Precum atunci cînd a venit pe lume, el depindea de îngrijirea altora, tot astfel și atunci cînd pleacă de pe acest tărîm, alții sînt cei care dispun de trupul său.

Societatea „Sacra” obligă deci pe membri ei să respecte cu pioșenie toată îngrijirea de care e nevoie pentru ca trupul aceluia care i-a precedat în drumul fără de întoarcere al Eternității să-și găsească odihna; ei trebuie personal să îndeplinească toate aceste ritualuri, pentru ca și el, la rîndul lor, să beneficieze de această „scară” pe care cel ce o primește nu o mai poate niciodată răsplăti. De aceea se numește חסד של אמת „Caritatea adevărului”.

Cînd faci un bine unui semen, cînd îl servești, oricît de dezinteresat ai fi, există posibilitatea ca odată și odată semenul să te recompenseze printr-un alt serviciu. Această caritate, cea din urmă, e „a adevărului”, căci niciodată nu poți aștepta de cel ce a beneficiat să-și ia... revanșa. „Avraham refuză categoric oferta ce i-o face Efron, prințul hititilor, de a-i dăruia bucată de pământ solicitată spre a servi drept loc de morminte pentru el și

familia sa. Nu. Nicicum. Nici măcar cei patru coți de țărîină cu care se va contopi haina sa de lut, nici măcar aceasta să nu-i aparțină, să nu fie obținută prin rodul muncii sale, să fie un dar al altuia? Pentru aceasta a muncit el o viață întreagă? Avraham, precizează textul biblic, plătește lui Efron patru sute de talanți” עובר לסוחר „negociabili între negustori”, adică avînd putere de circulație monetară incontestabilă. Versetele Torei, atît de averse în amănunte, dau aceste precizări, spre a nu lăsa nici un dubiu asupra proprietății de veci a familiei avrahamite, asupra acestui cel dintîi cimitir evreiesc.

„Sînt mulți ani de atunci. Primisem un telefon de la o înaltă personalitate, care mă ruga să satisfac cererea unui bun prieten al său. Eram foarte îndatorat (nu personal, ci în calitatea mea de conducător al obștii evreiești) personalității care îmi telefonase și, bineînțeles, l-am primit de îndată pe solicitant.

Era un reputat medic, cunoscut ca avînd o strălucită situație materială, căruia îi murise soția și dorea un loc de mormînt. L-am pus să-și aleagă ce loc dorește. După aceea, el însuși septuagenar, a avut grijă să-și aleagă și pentru sine un loc. Nici nu schița vreun gest de a plăti o contribuție pentru comunitate, conștient fiind de „tăria” intervenției de care se folosea. Omul nostru nici copii nu avea.

La urmă, după ce s-aș îndeplinit toate formalitățile, l-am reținut pentru cîteva clipe și i-am spus cam următoarele: „Plecați de la noi satisfăcuți. V-ați folosit de o înaltă protecție și «ați cîștigat». V-aș recomanda însă să meditați puțin la ceea ce ați cîștigat. După o viață de muncă și de agonisală, nu ați izbutit ca măcar locurile de veci ale dv. și ale soției dv. să vă aparțină. Nu numai obștea ați lipsit-o de cele ce i se cuvin, ci, în primul rînd, pe dv. v-ați lipsit de ceea ce e mai elementar”.

Interlocutorul meu m-a ascultat și nu mi-a dat nici un răspuns. Avaria îi orbișe prea mult ca să se lase convins. După cîteva luni murl. Nici pînă azi „veselii săi moștenitori” nu le-au pus un semn pe mormînt, nici lui, nici soției sale. Ei zac în pămîntul obținut ca pomană de la obștea evreiască.

Morala iudaică a făcut ca oamenii să-și pregătească material alb din care să se confecționeze giugiul mortuar (tahrihim), pentru ca, ferească Dumnezeu, „să nu fie îngropat în tahrihim care nu-i aparțin”. Această morală presupune plata unei ultime datorii: aceea către comunitatea cu care se pregătește să se întegreze și dincolo de barierele morții.

„Multe sute de cimitire evreiești, în care se află înhumate rămășițele pămîntului ale familiilor celor 800.000 de evrei care au trăit în România între cele două războaie mondiale, se află în grija celor mai puțin de 30.000 de evrei care au mai rămas în această țară. Zi de zi și ceas de ceas stăm de veghe la îngrijirea acestor cimitire, la paza lor (multe dintre ele se află în localități în care nu mai există comunitate evreiască), la respectarea lor. Federația Comunităților Evreiești cheltuiește anual multe milioane de lei în acest scop. Nu e oare etic, nu e oare moral ca turistul care vine de peste mări și țări, care cheltuiește pentru aceasta mari sume de bani, care nu contribuie cu nimic la menținerea comunității în mijlocul căreia menținerea comunității vine să se roage la mormintele celor scumpi și dragi să dea o mică danie, menită să servească la continuarea existenței acestui cimitir? Iar enoriașul care trăiește în România la care oare și dînsul datoră și la Confre-clipe, fie și în mod simbolic, la „Confre-clipe sacre”, să contribuie, fie și cu o sumă modică, la această strădanie de menținere în bună stare a cimitirului în care ne adăpostesc osemintele înaintașilor săi?

Slavă Domnului, Federația Comunității

(Continuare în p. 6)

Sanctificarea vieții în iudaism

Porunca decalogală „Să nu uciți!” a răsunit prima dată într-o epocă în care domneau cruzimea și brutalitatea, într-un timp în care viața nu însemna mare lucru. Mai ales cînd era vorba de viața unui sclav, a unui prizonier sau a unui străin. Și iată că, pentru prima dată pe drumul ascendent al omului către umanitatea sa, se proclamă că viața reprezintă o valoare incommensurabilă.

„Să nu uciți!” figurează în Decalog pe locul întîi al codului care reglementează raporturile dintre om și om.

Legea Torei nu a fost, în ordine cronologică, cea dintîi legislație, cel dintîi cod de legi cunoscut de istorie. Dar ea a adus o profundă mutație în însuși modul de a concepe lumea ca și în modul de a privi și de a formula legile. În istoria universală, marea noutate a Decalogului ține atît de forma, cît și de conținutul său. Pentru prima dată legile iau o formă apodictică, apar deci ca interdicții sau cerințe absolute, necondiționate, ideale, puse sub semnul Divinității. Legea, cu alte cuvinte, apare cu un caracter sacru, vine direct de la Dumnezeu. Fapt care-i conferă o autoritate pe care n-a cunoscut-o nici o lege pînă acum. În ea este instituită unitatea dintre legislație și morală, dintre legea profană și cea religioasă.

Legea absolută care interzice frîngerea vieții reflectă, așa cum am mai spus, noua valoare acordată vieții, individului. Pentru prima dată, vieții, și nu bunurilor, i se acordă mai multă importanță. În legea Torei, atențiile la proprietate sînt pedepsite cu o indulgență aproape surprinzătoare. În schimb, un omor nu mai poate fi reparat, ca în codurile de

legi ale națiunilor vecine, printr-o despăgubire bănească. A comite un omor devine acum o faptă considerată nu ca o ofensă adusă omului, ci ca o ofensă împotriva lui Dumnezeu însuși. Omorul este un atentat la rînduiala întregii lumi, un atentat la integritatea universului. Este, astfel, afirmat, pentru prima dată, caracterul sacru al vieții. Cu alte cuvinte, iudaismul, chiar de la întemeierea sa, de la primirea Legii, este o învățătură a vieții. De atunci, de-a lungul mileniilor, principiul sacralității vieții se îmbogățește cu un întreg esafodaj de reguli, precepte, prescripții, obiceiuri, sentințe, care dă amploare și profunzime gândirii iudaice asupra vieții. Iată reafirmat, sub formă de afotism, în epoca talmudică, principiul sfînteniei vieții, al valorii incomparabile a fiecărei vieți: „Acela care nimicește o singură viață e ca și cum ar fi pusit întreaga lume; acela care salvează o singură viață omenescă e ca și cum ar fi salvat o lume întreagă”.

Cînd e vorba de apărarea vieții, se știe, încetează orice interdicție sabaică sau de altă natură. În legislația iudaică, urgența salvării vieții este prioritară în orice situație.

Interdicția legată de consumarea sîngelui nu numai că nu este străină de concepția evreiască asupra sfînteniei vieții, dar decurge direct din ea. Pentru că singele e viață, e purtător al vieții, sin-

ZOLTAN TERNER

(Continuare în p. 7)

Preludiu la Hanuca

Un preludiu al Hanucăi pare, la prima vedere, a plăti o datorie calendarului, a întregine o mecanică a festivalului. Dar orice aniversare implică o confruntare cu noi înșine. Măsurăm de fiecare dată altfel semnificațiile sărbătorii luminii. Ea trece, împreună cu noi, un nou prag al vârstei, milenară și nespul de tină, totodată. Milenară, fiindcă derularea faptelor din trecut rămîne aceeași; avînd întregă prospectivă lui „azi”, fiindcă sențimentele cu care întîmpinăm Hanuca ce urmează, Hanuca anului 5744, sînt — prin avalanșa de fapte și gândiri care ne copleșesc zilnic și cărora trebuie să le facem față — inevitabil, altele.

A ne pregăti să sărbătorim Hanuca înseamnă a scoate în prim-planul afectivității dragostea noastră de cultură, deschisă depotrivă spre național și spre universal. Minunea candelai cu ulei care a ars opt zile, scăpată de profanarea ase-

datorilor lui Antiohus Seleucidul, conferă voinței de spiritualitate națională a poporului evreu o soartă fastă. Lumina firavă sfîdînt înunericul nociv, intens, cu, aparent, toate șansele de a o acapara, este simbolul etern al destinului culturii și civilizației tuturor popoarelor de a veghea ca cei doi piloni ai superiorității omului față de animal, eticul și esteticul, să domine asupra terorii, asupra legii bunului plac.

Se poate spune că menora ce se aprinde progresiv de Hanuca (cite o lumină în plus în fiecare din cele opt zile în care celebrăm sărbătoarea) este un corresponsent structural, o metaforă a sufletului și spiritului iudaic. S-ar putea deduce de aici, prin ponderea acordată intelctului, rațiunii în iudaism, că noțiunea de „popor ales” la evrei derivă din această concepție asupra misiunii lor în lume. Nimic mai fals decît afirmația că ar exista acest complex de superioritate. Sărbătoarea luminii implică nu un misionarism, ci o vocație spre înalt și celebrare a victoriei: a spiritului asupra armelor. Luminile de Hanuca aprinse treptat opun lumii-junglă lumea-justiție. „Nu crede că lumea e-o junglă”, avea să afirme Peretz, aceasta mult mai tirziu față de timpul în care s-a petrecut minunea de Hanuca. Și, mai aproape de vremea noastră, ce oare avea să însemne cîntecul celor aflați îndurărul simțelor ghimpate ale lagărelor naziste, „Die Gedanken sind frei” („Gîndurile sînt libere”), decît încrederea că minunea de Hanuca poate și trebuie să fie eternă! „La Theresienstadt — avea să spună Rabinul Leo Baeck, imediat după eliberare — am fost numărul 187894. Am avut un singur gînd: să nu mă plec niciodată.

BAT ZWI

(Continuare în p. 6)

Cronicar, martor și participant al enormelor prăbușiri și ascensiuni numite „Veac XX”, Iorgu Iordan opinează în „problema evrească” din perspectiva democrației și a solidarității cu cei persecutați din motive de ordin etnic. Cauzele trimit la detalii biografice (fiu de țărăn bulgar). Nu și-a uitat, ba chiar și-a alcătuit un „blazon” din obârșie.

Opțiunile sale politice se vădese din epoca studenției. Procesul pentru plagiat intentat lui A. C. Cuza de către „crajașul și eruditul ziarist democrat” Emanoil Socor e de fapt un prilej de confruntare între „discipolii” și „dizidenții” acestuia. Iordan nu ezită a-și judeca profesorul sub ambele raporturi — științifice și umane —, condamându-l impotiv, demagogia, rolul educativ nefast, de stimulare a manifestărilor cu caracter antisemit. După terminarea studiilor este un timp profesor de germană la clasa a III-a a gimnaziului evreiesc din Galați. Tot la Galați, cunoaște, în calitate de pacient, un reputat orelist, David. Operația nu depășește proporțiile unei consultații. La sfârșitul ei (nu cursese nici o picătură de sânge și nu simțise nici o durere), părăsește cabinetul fără a mai fi necesar tradiționalul tampon. Fapte mărunte, cvasianonime, mai elocvente însă decât orice frazeologie elogioasă cu sunet de tinichea.

Personalitatea doctorului, ziaristului, poetului Steuermann-Rodion este evocată în pagina dedicată profesoratului său la gimnaziul evreiesc din Iași (gimnaziul era condus de acesta). Spiritul critic, sensibilitatea, larga deschidere culturală, dar mai ales omnia celui care a făcut parte din primul grup al poezilor „Contemporanului” sunt prinse într-o memorabilă schiță de portret. O inițiativă democratică, la care își aduce și el contribuția, alături de o serie de profesori ieșeni, la care aderă și Mihail Sadoveanu, este liceul de fete întemeiat imediat după primul război mondial purtând numele lui Mihail Kogălniceanu. Printre criteriile care au determinat deschiderea lui se numără faptul că la liceele de stat locurile pentru fiicele de evrei erau — neoficial, dar nu mai puțin veridic — extrem de puține.

Vederile democratice ale umanistului Iorgu Iordan nu se limitează la fapte, ci intervin energic în comentarii, unde ironia, adesea caustică, are atribute acuzatoare. În fața „scandalosei” declarații „Lumina vine de la răsărit” a lui Paul Bujor, fost socialist ales, nu întîmplător, în 1919, președinte al Senatului, politicienii „rotativi” conservator-liberali nu admit că puterea legislativă să aparțină unor oameni care... habar n-au de „știința conducerii”. Diversiunea antisemită e încurajată de aceste cecuri de teama democratizării vieții publice românești. Iorgu Iordan sesizează și aici subtextul problemei. Indignarea sa nu explodează în variante pamfletare sau patetice, care

pot aluneca ușor în declamatorism. Se mărginește doar să selecteze un fapt-simbol. La începutul anului universitar 1940—1941, după venirea la putere a legionarilor, rectorul universitar din Iași declară că „această instituție de învățămînt superior există cu adevărat nu din anul 1860, cînd a fost creată de Alexandru Ioan Cuza și Mihail Kogălniceanu, ci din 1922, cînd marea ușă de la intrare a fost spartă de viitorul „căpitan”-cu-o lovitură de bardă (sau de secură)”. Propoziția e afirmativă, dar lasă loc liber vehementelor semne de exclamare pentru oricare cititor. Același atmosferă apăsătoare a anului 1922 (cînd se pun bazele mișcării extremiste de dreapta, „Garda de fier”) Iordan a remarcat-o și în călătoriile sale de studii, trecînd prin

ADEVĂRATUL PATRIOTISM*

Polonia, Cehoslovacia, Galiția. Nu poate să nu observe emigranții evrei, însoții de invective, fiecare purtîndu-și bocceaua sa cu necazuri, dezorientații și temători, pe persoanele gărilor. Deși nu se producea nici o agresiune fizică, Iordan nu și poate reprimă un acut presentiment al ei. Protestul lui împotriva unor asemenea stări de lucruri nu e doar de ordin reflexiv. Alături de asistentul său de atunci, George Ivașcu, reușește să anihileze (prin mai 1936) o încercare a studenților legionari de a împiedica pe studenții democrați (înta numărul unu o constituiau evreii) să participe la cursuri. „Unde am ajunge — se întreabă Iorgu Iordan într-o scrisoare către Nicolae Iorga, din 23 august 1937 — dacă toți tinerii ar profesa credințe politice ca acelea care duc, măcar din cînd în

cînd, la atentate și asasinare?...” Cuvinte profetice, care și-au dovedit justetea chiar în cazul marelui istoric, la puțină ani după ce primea acest indirect semnal de alarmă.

Măsurile represive la nivel oficial împotriva evreilor întreprinse de guvernul Goga-Cuza sînt considerate de Iordan drept „huliganism politic”. Și nu numai de el. Majoritatea membrilor colegiului, ca și rectorul Universității din Iași, Traian Bratu, votează exmatricularea a patru studenți legionari, care fuseră urmele la alegerile pentru comitetul Societății studențești a facultății. Deși în 1938 „Garda de fier” se afla în plină ascensiune, cea mai mare parte a studenților votaseră pe candidații democrați. Încă din 1933, Iorgu Iordan avertizează asu-

ne oprim la doi termeni de referință citați de autorul „Memoriilor”: Lessing, cu al său „Nathan înțeleptul” (metaforă a înțelegerii umane dincolo de diferențele naționale și religioase), și carnetul de „cetățean planetar” conferit lui de către „Comitetul pentru supraviețuirea omenirii”, aflat sub auspiciile O.N.U. (de menționat că printre membrii acestuia, aleși dintre toate popoarele lumii, oameni politici, savanți, scriitori, artiști etc., fac parte și Yehudi Menuhin, Leonard Bernstein, Arthur Miller). De fapt, deschiderea de compas dintre dramaturgul german și organizația internațională sus-amintită nu e decât temporală. Concepția despre lume este, în esență ei, aceeași. Între a fi „cetățean al lumii” așa cum o concepeau reprezentanții epocii „luminilor” și a reafirma „devotamentul pentru propriul stat, pentru propria națiune”, dorința de „a lucra pentru binele întregii comunități umane”, voința de „a înfrunta toate primejdii și adversitățile comune ale familiei umane”, așa cum sună cîteva din punctele statutului-manifest al comitetului, există evidente similitudini. Printre prietenii lui Iorgu Iordan se numără Alexandru Myller, conducătorul școlii matematice ieșene, și colegul său Simion Săniulevici, Alexandru Graur, Marcel Cohen, care, în Franța postbelică, a încercat printre primii aplicarea marxismului în lingvistică, și Leo Spitzer, un alt mare lingvist de renume internațional. Pentru Spitzer, Iordan a avut o prietenie de factură deosebită. În afara faptului că a durat aproape o viață întreagă, Spitzer a fost unul din catalizatorii, din modelatorii concepțiilor sale filologice. În acest caz, afecțiunea s-a unit cu admirația și recunoștința.

Printre prietenii „mai noi”, Iordan citează pe logicianul Henri Wald, ale cărui lucrări despre limbaj, tratat din unghi filozofic, îl ajută, susține memorialistul, „mai mult decât ale lingviștilor”.

Mai mult decât oricare altă personalitate a culturii românești, a cărei viață este emblematică, fiindcă fundalul ei e secolul nostru însuși, Iorgu Iordan nu abordează capitolul „atitudini în chestiunea evrească” dintr-un singur unghi, teoretic, practic, asociativ sau disociativ: nu-l abordează, într-un cuvînt, ca un „outsider”, de la distanță. Problema evreiască devine într-un fel propria sa problemă. Spiritul său polemic, curajos nu întîrzie să demaste falsul patriotism al celor care încearcă să denigreze pe motive etnice valoarea unui om, contribuția sa reală într-un domeniu al vieții spirituale a țării căreia-i aparține.

E. SUHOR

* Iorgu Iordan, Memorii, vol. I—III, Editura Eminescu, 1976—1979, București.

REUVEN RUBIN

La 90 de ani de la naștere

Bunăvoința obligă la grațitudine și bună amintire; cu atât mai mult generozitatea.

Datorez atari sentimente celui care s-a numit **Reuven Rubin**. Am fost beneficiarul unui act de amabilitate rară și de mărinimie din partea sa (cum se va vedea) și nonagenatul nașterii sale este un bun prilej pentru mărturia simțămîntelor de recunoștință și a unui memento sufletec.

Reuven Rubin a văzut lumina zilei la Galați în 1893 (5653), cu numele patronimic Zelicovici. S-a născut într-o zodie deosebit de favorabilă. Dădătorul de viață înzestrîndu-l cu daruri de scoică cu mărgăritar.

Posibilitățile sale artistice plastice excepționale s-au manifestat din anii copilăriei școlare. „De mic copil — a adevărat un prieten — idealul lui era să aibă hîrtie și creion și pe cîmpul gol și alb să mizgălească mii de linii și de conture, să fure tainele mișcării onduloase, să adune risipa figurilor ce trec... El a venit între noi, înții: artist, al doilea: sărac, al treilea: evreu. Artist, sărac și evreu!” (Gala Galaction, **Amicul Rubin**, „Mintuirea”, 10. IX. 1919).

La acestuia mai trebuie adăugat și neastîmpărul de călător incorrigibil, chinuit de visuri, viziuni și fantasmă, care l-a făcut să umble mult, să prindă pe hîrtie priveliști și chipuri de oameni, într-un fel cu totul personal. În 1912 (la vîrsta de 19 ani!) a înghiebat, la Ierusalim, prima expoziție de figuri și priveliști palestiniene, promițînd un vigurosu și original talent de creator.

În anii 1913—1914, a făcut studii de

perfecționare la Paris (unde, desigur, s-a cunoscut cu mai marele său confrate, Marc Chagall, care i-a vorbit de arta sa nepereche).

De la Paris a revenit în România. Aici, în 1915—1916, a ilustrat, împreună cu un mai tînăr coleg de penel, Iosif Ross—Rosenfeld, paginile revistei de avangardă „Licht” din Iași (soră bună cu „Hatikvah” din Galați și cu „Der Hammer” din Brăila).

În perioada cînd România se afla în primul război mondial (1916—1918), a trăit un timp la noi, ca „proletar pribeag”, cum i s-a spus. A lucrat mult, abordînd și dedicîndu-se cu precădere artei decorative, de inspirație și cu tematică evreiască-biblică. În septembrie 1919, a deschis (asociat cu alt pictor decorativ, Henry Steinberg), în saloanele cercului „Libertatea”, o expoziție de artă decorativă evreiască — prima de acest fel din România. Gala Galaction a scris, după ce a văzut expoziția: „Amicul Rubin și-a adus aminte, cu izbitoră precizie, de imaginile pe care le-a venerat de mic-copil, de chipurile, cînd grave, cînd grațioase, înfîlînte de el în Eretz Israel și de lecturile, multe-puține, pe care a putut să le ia în școala Bezalel din Ierusalim” (ibid.). A colaborat cu portrete la „Lumea evreie”.

A dus expoziția (în 1920) la New York, ca peste doi ani (în 1922) să facă altă expoziție, în Ierusalim. În acest timp, a scris și a tipărit cartea **În căutarea lui Dumnezeu (The God Seekers)**, 1923, cu concepția sa despre artă — o artă predominant religioasă, evreiască.

A venit din nou la București (în 1924)

Autoportret

și a deschis o expoziție mai cuprinzătoare, de picturi, desene, gravură în lemn, în Sala nr. 1 a Căminului Artelor din Calea Victoriei nr. 85. A prezentat tablouri, precum: **Sub măsline, Sărbătoarea corturilor în Ierusalim, Pe drumurile Galileei, Familii de yemeniți, Pescarul din Galileea, Lăptarul din Ir-Ganim, Dansatorul Agadath, Portretul sculptorului Melnicof, Cafenea arabă, Vizită la Patriarh** ș.a. Expoziția s-a bucurat de succes și a provocat discuții nu numai despre artă, ci și teologice („Dimineața”, 23. X. 1924, p. 5; 3. XI. 1924, p. 3).

A văzut-o, atent și cu multă aderență sufletească, și Gala Galaction și i-a dedicat o cronică plastică, sub titlul inso-

Preot GH. CUNESCU

(Continuare în p. 4)

Din Albert Einstein...

„Aspirația către cunoașterea autentică, dragostea fanatică pentru dreptate și aspirația către independență personală sînt motivele tradiției poporului evreu care m-au făcut să consider apartenența mea la acest popor ca un dar al destinului”.

„Tora și Talmudul sînt, după părerea mea, dovezile cele mai importante pentru concepția despre viață a poporului evreu, dominantă în timpurile străvechi”.

„O pace stabilă nu poate fi realizată prin amenințări, ci numai prin încercări cîștite de a ajunge la o încredere reciprocă”.

...și despre Albert Einstein

[Teoria relativității] „este una din cele mai mari izbînziri în istoria cunoașterii omenestii. Nu este o insulă care s-a descoperit, ci un continent întreg de idei științifice noi. Este cea mai mare descoperire în legătură cu gravitația de cînd Newton și-a enunțat principiile sale”.

(J. J. Thomson)

„Două sînt mai cu seamă teoriile noi care au zguduit din temelii concepția noastră despre lume... una este teoria relativității, opera fizicianului Albert Einstein, alta este teoria cuantelor, concepută de Max Planck”.

(Victor Vălcovici)

MERIDIANE • MERIDIANE • MERIDIANE

SOBIBOR

Un episod mai puțin cunoscut

Au trecut 40 de ani de la răscoala evreilor din lagărul Sobibor (Polonia) — un episod mai puțin cunoscut, dar nu mai puțin dramatic decât alte evenimente similare din istoria Rezistenței, din perioada Holocaustului.

Iată ce se spunea cu privire la acest moment în raportul pe care căpeteniile locale ale S.S. l-au trimis, a doua zi, la Berlin: „La 14 octombrie 1943, în jurul orei 5,00 p.m., o revoltă a evreilor s-a produs în lagărul de la Sobibor, la 5 mile nord de Chelm. Cîțiva dintre ei au atacat gărziile, le-au capturat armele și, după un schimb de focuri cu garnizoana lagărului, au fugit într-o direcție necunoscută. Nouă S.S.-iști au fost uciși, un S.S.-ist a dispărut, doi înșii străini din gardă au fost omorîți. Aproximativ 300 de evrei au evadat. Din cei care n-au apucat să fugă o parte au fost împușcați sau se află acum în lagăr...”

Din motive lesne de înțeles, raportul n-a dat cifre exacte. În fapt, 600 de evrei au izbutit să evadeze din lagărul morții, ca urmare a acestei acțiuni minuoșe, pregătite de către inițiatorii răscoalei, Alexander Pechersky, un ofiter sovietic, evreu de origine, și Leon Feldheller. Cam jumătate dintre participanții la acțiune au fost uciși, cînd au forțat porțile și au încercat să treacă împrejmuirea de sîrmă ghimpată a lagărului de la Sobibor, unde 250.000 de evrei din diferite țări europene fuseseră exterminați în cele 20 de luni de existență ale acestui lagăr de tristă amintire.

Curajoasa acțiune a prilejuit cea mai mare evadare de prizonieri din cursul celui de-al doilea război mondial și reușita ei se datorează unui număr de evrei aduși acolo să muncească în condiții de adevărată sclavie.

Din cei circa 300 care au izbutit să fugă, mulți au intrat în grupele de Rezistență, unii încălpinînd din nou în mîile naziștilor și fiind uciși, astfel că

doar vreo 50 au supraviețuit războiului.

Acest prea puțin cunoscut episod este relatat într-un mod dramatic și plin de compasiune în „Evadat de la Sobibor”, o carte a scriitorului neevreu Richard Roshke. Lucrarea se bazează pe ample cercetări, inclusiv o vizită la fața locului, precum și pe relatările a 17 supraviețuitori aflați în Polonia, U.R.S.S., S.U.A., Brazilia și Israel.

Autorul explică astfel de ce răscoala de la Sobibor este mai puțin cunoscută decât alte similare: dintre milioanele de documente germane capturate de aliați, doar trei se refereau la episodul respectiv și anume ca o parte a „operațiunii Reinhard”, nume de cod pentru Sobibor, Belsen și Treblinka, unde 1.650.000 de evrei au fost gazați. Himmler, organizatorul acestei „operațiuni” de exterminare, a ținut ca „Sobibor”, cel mai mic dintre cele trei lagăre menționate, să rămînă secretul cel mai bine păstrat, poate și în legătură cu implicarea lui direct în acest genocid.

Ceea ce n-a împiedicat ca, ulterior, „secretul” să devină de notorietate publică, fărădelegile petrecute în el să se adauge imensei mulțimi a crimelor împotriva umanității, cmise de fasciști și condamnate definitiv de istorie, iar faptele de curaj și bărbăție ale deținuților acestui lagăr, ca și din altele ale lagăre, să se înscrie în nemuritoare cronică a Rezistenței antifasciste.

I. GOLD

ALEEA CELOR DREPTI

Alei cu roșcovi ocupă o porțiune din dealurile Iudeei, lîngă Ierusalim. Acești pomi au fost plantați în cinstea unor ne-evrei din diverse țări, care, în cursul celui de-al doilea război mondial, și-au riscat viața pentru a salva de la piere evreii, prizoniți de fasciști.

Acești copaci, dintre care mulți au fost plantați de către înșii salvatorii evreilor, formează Aleea celor drepti de pe Colina amintirii, care domină cartierul Ein Kerem, unde se află Institutul „Yad Vashem”, ansamblul de edificii construite în memoria celor 6.000.000 de victime ale Holocaustului.

Poporul evreu manifestă admirație și recunoștință profundă față de acei ne-evrei, plini de omenie și neînfricați, care au avut inițiativa și curajul să înfrunte organele represive fasciste, salvînd un mare număr de evrei. Acești oameni știau foarte bine ce riscuri își asumau în cazul cînd ar fi căzut în mîinile Gestapo-ului. Și totuși și-au pus viața în primădie, fără săvîrșire, pentru a-i apăra pe persecutații evrei, pentru a-i pune la adăpost, a le procura alimente, îmbrăcăminte sau documente care să le faciliteze trecerea frontierei spre locuri unde se pu-

teau afla în siguranță. Asemenea acte de umanitarism și adevărat eroism au fost îndeplinite în timp ce nazismul dez-lăntuit masacra milioane de oameni, a căror singură vină era aceea de a se fi născut sub semnul credinței iudaice.

Cine erau acei oameni pe care, cu recunoștință, îi denumim „drepti”? Erau bărbați și femei aparținînd tuturor claselor sociale, țărani și orășeni, bogați și săraci, intelectuali, diplomați, oameni politici aparținînd unor partide democratice, mulți trăind în țările cotoprite. Nu e lipsit de semnificație faptul că printre ei se găseau și germani.

De la fondarea Institutului „Yad Vashem”, în 1953, și pînă în prezent, peste 3.000 dintre acești oameni de bine — ale căror merite au fost semnalate de înșii cei care le datorează viața — au fost cinstiți cum se cuvine. Există trei categorii de distincții care le sînt acordate: o diplomă, plantarea unui pom și, în sfîrșit, cea mai înaltă — medalia de onoare.

Copacii plantați sînt roșcovi, deoarece frunzele acestor pomi nu cad, ceea ce simbolizează permanența sentimentului de grațitudine pentru faptele de înalt umanism ale celor care și-au dobîndit astfel merite față de poporul evreu.

Ideea de a onora pe acești oameni „drepti” a luat naștere după crearea Institutului „Yad Vashem”. S-a considerat că este de datoria poporului evreu de a-i descoperi pe acești merituși „cavalieri ai dreptății”, de a exprima recunoștința și admirația față de aceia care nu numai că au salvat viețile unor oameni nevinovați, dar, prin faptele lor, au salvat însăși onoarea umanității.

IANCU GOLDSTEIN

Alexander
Easterman

De la Londra ne-a parvenit trista veste a morții cunoscutului ziarist Al. Easterman. Defunctul, care a fost unul dintre fondatorii Congresului Mondial Evreiesc, a îndeplinit misiuni importante în cursul celui de-al doilea război mondial. El a stăruit să se obțină din partea aliaților declarația care condamnă crimele naziste împotriva evreilor și anunța că toți criminalii de război își vor primi pedeapsa. Alex. Easterman a reprezentat Congresul Mondial Evreiesc la procesul criminalilor de război de la Nürnberg.

El și-a început activitatea de ziarist în anii '20, în calitate de corespondent politic al ziarului „London Daily Express”. Mai tîrziu a lucrat și la alte mari ziare londoneze, fiind apreciat pentru comentariile sale politice.

Timp de mulți ani a fost reprezentantul C.M.E. în Comisia O.N.U. pentru drepturile omului.

T. R.

Apelul Papei la apropierea spirituală

Heldenplatz, Piața Eroilor, din Viena, evocă evreilor din Austria amintiri triste. Cu o jumătate de veac în urmă, Hitler împroșca aici îndemnuri la ură împotriva evreilor. Nu este de aceea întîmplător că tocmai această piață a fost aleasă de Papa Ioan Paul al II-lea, cu prilejul vizitei sale în Austria în luna septembrie, pentru a adresa un mesaj de simpatie comunității evreiești. În discursul său consacrat problemelor europene, rostit în fața a 200.000 de persoane, suveranul pontif a evocat „relațiile multiple și fructuoase ale evreilor cu popoarele Europei înainte de a fi decimate într-un mod tragic”. Drept urmare — a subliniat vorbitorul — comunitatea evreiască reprezintă „o chemare permanentă la adresa conștiințelor noastre de a nu scăpa prilejul unei apropieri umane și spirituale”.

Relevînd concepția umanistă care a marcat epocile civilizației europene, Papa a adăugat că, pe de altă parte, „nu poate fi trecut sub tăcere — și aceasta este un fapt care șochează profund — că istoria comună a Europei prezintă nu numai trăsături pozitive, ci și teribile puncte negre, care sînt incompatibile cu spiritul umanist al religiei creștine... Milioane de oameni au fost asasinați pe motive rasiale sau din cauza naționalităților lor, a convingerilor lor sau, pur și simplu, pentru că stăteau în calea mîinii. Este de-a dreptul inristător să pîci că printre cei care oprimeau și persecutau pe aproapele lor se găseau și creștini credincioși”. „Făcînd profesune de credință față de religia la care aparținem — a arătat vorbitorul —, noi tremăm, totodată, să recunoaștem greșelile noastre și să implorăm iertare, căci noi, creștini, am devenit vinovați prin gîndire, prin cuvinte și prin fapte, deoarece n-am intervenit pentru a împiedica in-justiții”.

Declarațiile de mai sus ale Papei Ioan Paul al II-lea se înscriu pe aceeași linie de gîndire cu ale Papei Ioan al XXIII-lea, din a cărui „Rugăciune de penitență”, intitulată „Despre dragoste și fraternitate”, reproducem următoarele:

„Ne dăm seama că am fost orbi, neamuri de-a rîndul, la frumusețea po-

porului Tău ales și că nu am văzut în chipul acestuia trăsăturile fratelui nostru mai mare.

Ne dăm astăzi seama că semnul fratricidului Cain se află întipărit pe frunțile noastre. Timp de veacuri, Abel a stat întins la pămînt, în singe și lacrimi, fiindcă noi uitaseam de dragostea Ta.

Iartă-ne blestemul pe care l-am rostit pe nedrept asupra numelui de evreu. Iartă-ne pentru faptul că l-am răstignit astfel a doua oară. Căci n-am știut, Doamne, ce facem”.

În aceeași ordine de idei, amintim că Papa Ioan al XXIII-lea a inițiat, la Conciliul Vatican II (1965), o dezbateră ale cărei concluzii se găsesc în capitolul al IV-lea din Declarația conciliară. În spiritul Declarației au fost elaborate directive de aplicare a acesteia (date de Vatican în 1975), precum și „Orientările pastorale asupra atitudinii creștinilor cu privire la iudaism” (date de Episcopatul francez în 1973). În acest din urmă document se poate citi:

„Se impune ca, urgent, creștinii să înceteze definitiv să și-l reprezinte pe evreu

potrivit clișeelelor pe care o agresivitate seculară le făurise; să eliminăm pentru todeauna și să combatem cu curaj, în orice împrejurare, reprezentările caricaturale și nevrednice de un om cinstit, cu afit mai mult de un creștin, de pildă aceea a evreului declarat «altfel decât toată lumea», punînd în asta o nuanță de dispreț și aversiune, aceea a evreului «cămătar, ambițios, conspirator», sau aceea, încă mai de temut prin urmările sale, a evreului «deicid». Aceste calificări infamante, care au încă, vai!, curs în zilele noastre, în chip deschis sau camuflat, le denunțăm și le condamnăm categoric. Antisemitismul este o moștenire a lumii păgîne, dar el s-a întărit și mai mult în climat creștin prin argumente pseudoteologice. Evreul merită atenția și stima noastră, adesea admirația noastră, uneori, desigur, critica noastră prietenească și frățască, dar întotdeauna dragostea noastră. Aceasta este ceea ce i-a lipsit poate cel mai mult și în această privință conștiința creștină a fost cel mai mult vinovată”.

TORA SALVATĂ

Tora pe care o vedeți în fotografie are un istoric impresionant. În timpul ocupației naziste din Cehoslovacia, ea a fost ascunsă de către un evreu evlavios, dl Leizer Perl. Descoperită după eliberare și renovată de un sofer (scriitor de Tore) calificat, Rabinul Benarroch, ea a fost predată recent, în mod solemn, Comunității evreiești din Bournemouth, de către fiul sus-numitului, dl Josef Perl (în fotografie, de la stînga la dreapta: donatorul, președintele comunității, soferul, baal-kore (cîntorul în Tora) și unul din conducătorii comunității).

Oameni cu care ne mîndrim:

Conf. ing. Iancu Solomon

La 5 noiembrie 1982, conf. ing. Iancu (Jean) Solomon s-a stins din viață. A părăsit, printre ultimii, scena generației sale — generația de energeticieni care au asigurat lumina și apa orașelor țării în anii interbelici, au făcut începuturi (adesea veritabile deschideri) ale energiei moderne, au format, în uzine și în școli, tradiția proprie a profesionalității energetice a României, sîdînd-o cu generozitate în sufețele și mințile continuitorilor.

S-a născut la 12/25 noiembrie 1891, la Vaslui. Educația evreiască primită în familie l-a imprimat o conduită morală pe care n-a dezmîntat-o toată viața. A fost seful primei promoții de ingineri electricieni ai Universității din Iași, din prezenta primului război mondial; a luptat pe fronturi grele ale acestuia și și-a început opera de energetician ca tinăr ofițer genist încă nedemobilizat, cu misiuni de reparare și repunere în funcțiune a unor instalații ruinate în urma războiului. De la primele acțiuni de acest fel, s-au manifestat trăsăturile de ingeniozitate imbinată, cu voință, organizare și dinamism ale inginerului Iancu Solomon; documente publice ale vremii atestă că instalații dezmembrate, avariate, rămase în paragină au funcționat din nou în numai câteva zile. Pentru a realiza acest lucru în condițiile lipsei aproape totale de dotare tehnică, inginerul Solomon a imaginat metode de încercare a utilajelor și a secțiunilor de rețea, noi scheme de conectare.

Proiectarea, realizarea, exploatarea de uzine și rețele de electricitate și apă — la Suceava, Piatra-Neamț, Tirgu-Neamț ș.a. — au constituit domeniul în care inginerul Iancu Solomon a desfășurat o activitate fructuoasă timp de două decenii, lucrînd fie în cadrul unor renumite firme de specialitate, fie direct în cadrul primărilor orașelor respective, fie — între anii 1938—1941 — ca secretar general al Asociației Producătorilor și Distribuitorilor de Energie Electrică din România (A.P.D.E.).

Spirit profund, preocupat mereu de eficiența și siguranța funcționării instalațiilor, a imbinat activitatea practică directă cu cea de inovare și de analiză științifică. A brevetat — în România și în alte țări — noi soluții în domeniul rețelilor electrice, al rețelilor de protecție și al unor dispozitive de automatizare. A fost prezent în literatura de specialitate și în congresele internaționale de profil.

Riguros, analizată și fundamentată pînă în cele mai mici detalii și aducînd, pentru condițiile acelor vremuri, considerațiile economiei, asociate cu ani de deplină

siguranță în funcționare, soluția tehnică aplicată la uzina de electricitate de la Piatra-Neamț, pe care autorul a omis să o breveteze și a explicat-o, cu generozitate, numeroșilor vizitatori din țară și străinătate, a stîrnit largi ecuri. Le atestă și filele, astăzi îngălbenite, ale

scrisorilor prin care specialiști și firme de pe îndepărtate meleaguri își exprimă interesul pentru realizarea de la Piatra-Neamț sau grațitudinea pentru prețioasele informații primite.

Discriminările fascismului l-au obligat să treacă, în 1941, la C.F.R., unde a lucrat pînă la pensionare, fiind, după 23 August 1944, șef al Atelierelelor centrale de telecomunicații C.F.R. Giulești și apoi conferențiar la fostul Institut de Căi Ferate. În aceeași perioadă, la Institutul de Energetică al Academiei, a desfășurat o vastă și intensă activitate de cercetare științifică, pe care a continuat-o încă peste un sfert de veac după pensionare, pînă în ultimele zile ale vieții sale.

Sînt de menționat, din această perioadă, cercetările privind fizica electricității atmosferice, aparatul electronic pentru numărarea trăsnetelor ce cad într-o zonă delimitată și preocupările pentru întocmirea unei hărți keraunice a României, ca instrument care să furnizeze date de dimensionare a instalațiilor electro-energetice supuse acțiunii supratensiunilor atmosferice.

Dar domeniul de predilecție l-a constituit valorificarea energiei eoliene, pentru care a militat cu decenii înainte. Este impresionantă multilateralitatea cu care a abordat și a fundamentat căile de dezvoltare și de valorificare eficientă a energiei vîntului. Analiza potențialului eolian al României; analiza fizicii acțiunii vîntului asupra instalațiilor eoliene; aparat pentru înregistrarea automată a curbelor clasate ale puterilor cubice ale vîntului — iată cîteva din preocupările sale în acest domeniu. Din cercetările efectuate, inginerul Iancu Solomon a lăsat o concepție încheiată privind utilizarea energiei eoliene cu precădere prin instalații numeroase de dimensiuni moderate, funcționînd cu turații liber variabile, în funcție de viteza instantanee a vîntului și acționînd pompe prin ax electric (pentru irigații, desecări sau acumulări hidroelectrice).

A răscolit probleme fundamentale și paradoxuri clasice ale științei, în special ale fizicii. Cînd avea 80 de ani, „Revue Générale d'Electricité” a publicat considerațiile și demonstrațiile sale privind sensul fals, convențional, al curentului electric. Iar în preajma vârstei de 90 de ani, a aprofundat problema paradoxului gravitațional formulat de Seelinger („Ori masa Universului este infinit de mare, dar atunci legea atracției universale a lui Newton nu poate fi riguros exactă, ori această lege este absolut exactă, dar atunci masa Universului nu poate fi dect finită”). Cauza paradoxului, a demonstrat conf. ing. Iancu Solomon, constă în premisa simplificatoare adoptată pentru calcul.

Un prim articol al său asupra paradoxului gravitațional a apărut în „Contemporanul” cu numai cîteva luni înainte de decesului. Iar pe patul de spital urmărea circuitul redacțional al versiunii destinate unei reviste de specialitate, preocupat de corectarea și înlocuirea unor pagini din manuscrisul înaintat redacției. Printre ultimele lui cuvinte, adresate celor apropiați în legătură cu această lucrare, au fost: „Să nu o abandonați, este importantă pentru știință!”.

Cu prilejul instituirii „Zilei energeticianului” i s-a conferit „Ordinul Muncii”.

A știut să fie blind și exigent, modest și autoritar, profund și spiritual, retras și sociabil, taciturn și elocvent. A muncit întreaga viață. A fost stimat și iubit peste tot pe unde a trecut. Integritatea morală și completa lipsă de ostentatie, de dorință de a-și manifesta superioritatea intelectuală i-au adus prețuindeni respect și simpatie.

T. B.

DECESE

În perioada 23. X.—8.XI.1983, în cîmitirea Comunității evreilor din București au fost înhumați:

Cuteanu Mihai (70), str. Marcel Andreescu 1; Haber Sura (94), str. Spătarului 6 A; Gheiber Shara (61), str. A. Goldfaden 16; Leibovici Lazăr (81), str. Lunca Cernei 4; Riveanu Ovidiu (76), str. Mihai Eminescu 190; Hechter Georges (79), B-dul Ion Sulea 73 A; Iufe Friderich (82), str. Mihai Vodă 27; Barbu Rîfca (81), Mihăilești; Flohr Irina (79), str. Iuliu Barasch 12; Goldenberg Solomon (84), Sfarț Sofia (82), Căminul „Amalia și Șef Rabin dr. Moses Rosen”; Flegler Zeldă (67), Cămin „Martin Băluș”; Derera Fania (58), Șos. Sălaj 255; Atlas Roza (80), str. Poenari 1; Blum Iosub Leib (78), B-dul Ion Sulea 33; Lecker Anna (82), Calea Floreasca 81; Ștefan Emil (61), str. Șepcari 9; Rabinovici Nuta (77), str. Mircea Vodă 17; Berman Lucia (67), str. Prisaca Dornei 8; Radu Filip (74), str. Trapezului 11.

Avocatul MARTIN LEIBOVICI (TINEL) în vîrstă de 52 de ani

a decedat subit, la 16 decembrie 1973, 21 Kislev 5734. Foarte mult îl regretă veri Eștera și Sylviu Samuely.

Cu durere în suflet, soția, fiica, fiul, ginerele, nora și nepoții anunță pierderea scumpului lor

LEIS HAIM-MARCU

64 de ani

Nu te vom uita niciodată!

Familia și prietenii reamintesc, cu durere, trecerea unui an de la decesul dragei lor

BECA ROTHENBERG

Comemorarea la Templul coral, miercuri 7 decembrie a.c., orele 8 dimineața.

Soția, profund îndurerată, și familia anunță comemorarea unui an de la decesul soțului

FREDERIH ȘERTTER

în ziua de 27 noiembrie, orele 11, la Cîmîturul Spaniol.

Cu aceeași profundă durere, soția, nora, fiul, nepotul, familia reamintesc celor care l-au cunoscut și prețuit pe

farmacistul GUTMAN IANCU

că s-au împlinit doi ani de la deces.

Soția, fiica, ginerele, nepoțica, familia, cu aceeași durere, anunță împlinirea, la 14 Kislev, a doi ani de la dispariția scumpului nostru

SOLOMON BERGHER

frizer — Iași

Nu te vom uita niciodată!

Familia, cu aceeași durere, anunță împlinirea unui an, la 21 noiembrie a.c., de la decesul scumpei lor

FINCHELȘTEIN MARIA

licențiată în drept

Iași

Amintirea ei va rămîne veșnic în sufețele noastre!

Pe data de 28 Kislev se împlinesc opt ani de cînd ne-a părăsit cea mai bună soție și mamă

RIFCUȚA ȘAFERMAN

Bucecea

O readuce în memorie întreaga familie!

REUVEN RUBIN

(Urmare din p. 2)

lit Amicul Rubin sau Adam pictor. A explicat că l-a numit pe Rubin „Adam pictor”, deoarece „de la el (a și reprodus, din Geneză, pasajul cu Adam) trebuie să începem și pe el trebuie să-l presupunem cu paleta în mînă, ca să înțelegem, la Rubin, prin analogie, atîtea și atîtea lucruri curioase, pe care, francamente, nu le poți admite, și atîtea alte lucruri admirabile, văzute cu ochii celui ce voiește, pare că înțuia oară, să fixeze, în zoografie, fluida existență”. Cu concluzia, după ce a prezentat cîteva mostre din expoziție (tablourile nr. 3, 9, 14, 17, 44, 52, 53), că „Rubin este un pictor straniu — Adam pictor! —, dar pe care, dacă vrei să-l înțelegi și să-l urmărești printre cactusii lui țepoși, îl vei găsi plin de o viață specială, plin de lumină din Orient, nevinovat și calculat, laolaltă, foarte dezinlat, dar și surprinzător de concentrat și, mai presus de toate: prorocul unei arte, pentru noi (menții să murim în pustie) anticipatoare asupra Canaanului” („Dimineața” nr. 18, XI. 1924).

A intuit bine, Continuîndu-și arta, identificîndu-se cu etosul, străvechi și nou, al poporului biblic, Reuven Rubin a ajuns la o artă specific iudaică (evreiască), națională, cum i se recunoaște (Encyclopaedia Judaica, 14, p. 370—371).

După înființarea statului Israel (mai 1948), recunoașterea acestuia de către România și stabilirea de relații diploma-

tice între România și Israel (iunie 1948), Reuven Rubin a venit în România ca primul ambasador al statului Israel, ca după 1950 să fie și primul președinte al Asociației de prietenie Israel-România.

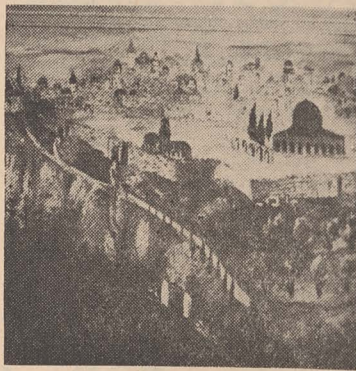
În 1969, a tipărit cartea autobiografică *My Life — My Art (Viața mea — Arta mea)*.

În acești ani, stărînd să cunosc, cit mai temeinic, viața și scrisul fostului meu profesor de teologie, Părintele Gala Galaction, și găsind cele scrise de acesta despre pictorul Reuven Rubin, i-am adresat (în iunie 1969) președintelui Asociației de prietenie Israel-România (la redacția ziarului „Glasul poporului” din Tel Aviv) o scrisoare, cu cîteva întrebări referitoare la relațiile dintre el și scriitorul preot român. Am alăturat scrisorii textele celor două articole ale lui Gala Galaction despre el (mai sus citate) și o fotografie a autorului lor.

Reuven Rubin, cu toate multele și importante sale preocupări și sarcini de încredere, a găsit timp și a binevoit să-mi răspundă.

Totodată, el a însoțit misiva cu un dar deosebit de prețios, reproducerea fotocolor a unui tablou de-al său, cu legenda: Orașul Sfînt — Ierusalimul, și dedicația: „Amicului Pr. Cunesco, Rubin — 1969” (cum se vede în copia alb-negru, pe care o prezintăm în imagine).

Emoționant document de promptitudine, bunăvoință, generozitate și bunătate — însușiri categorice ale marilor personalități.

R. Rubin — IERUSALIM
(Tablou dăruit de pictorul autorului articolului)

Document, totodată, de însemnătate istorico-literară, prin informația cuprinsă în scrisoare că pictorul i-a făcut lui Gala Galaction un portret atît de original și că i-a purtat sentimente de prețuire „iubitului și marelui său prieten”, cum l-a numit.

La 90 de ani de la nașterea lui Reuven Rubin, ne facem o plăcută datorie de a-i evoca personalitatea strălucită.

Ne pare rău că trandafirii recunoștinței și ai buneii amintiri îi depunem la mormîntul său.

Binecuvîntată fie-i amintirea!

Primul periodic al evreilor din România a apărut în 1857, la mai puțin de trei decenii după cel dintâi ziar românesc. Ziarul s-a înscris în cronică evreiească de pe meleagurile românești drept un eveniment politic și cultural esențial, un pionier în direcția emancipării evreilor, fundamentată și în Țările Române de revoluția și revoluționarii de la 1848.

Apariția, scopurile măriturite, conținutul său programatic, cunoscute din numeroase articole și studii, suscită câteva considerente care se impun de la sine.

Societatea românească se îndreptă atunci — ferm, dar, desigur, avînd a înfrînge și obstacole — spre unirea Principatelor, prima treaptă și condiție sine qua non pentru obținerea independenței, pentru afirmarea națională, în cadrul unui stat modern, deschis progresului social, specific epocii respective. Ideile politice și artizanii acțiunii înnoitoare sînt aceiași care au fost și promotorii revoluției de la 1848, inițiatorii articolului 21 al Proclamației de la Islaz, ca și ai prevederilor antirasiste ale Partidei Naționale din Moldova.

Prezența politică activă, constantă și consecventă a căpeteniilor evreimii din Țările Române în asemenea împrejurări era firească și, totodată, obligatorie, dacă avem în vedere interesele obștii israelite.

La 13/25 martie 1857, dînd curs cererii unuia din conducătorii comunității sefarde din București, Hillel R. Manoaș, prințul caimacam Alexandru D. Ghica primește o delegație alcătuită din Abraham Halfon (ca și H. R. Manoaș, participant la revoluția de la 1848), Samuel Hillel, Menachem Cohen și Iacob Cohen, reprezentanți ai sefarzilor, împreună cu Avram Löbel, Iuliu Barasch, Asriel Gaster și Isaia Sabetaș, din partea comunității așchenaze. Dr. I. Barasch citi textul adresei, înscrisă pe pergament, în limbile română, ebraică, franceză și germană, care, în esență, cuprindea programul ziarului ce avea să apară peste două zile.

Notăm câteva pasagi edificatoare: „...israeliții vin a se asocia cu dorințele țării. Ei roagă pe Dumnezeu ca această reorganizare să fie spre folosul tuturor... Pînă acum am trăit fără drept legal, de aceea așteptăm egalitatea drepturilor... căci știm că toleranța este caracterul distinctiv al epocii noastre, că s-a manifestat aci în mai multe împrejurări chiar pînă a nu se fi fîlîit cu dînsa alte înșurături... Cerem dar aceleași drepturi ca și ceilalți: îndatorindu-ne a împlini aceleași datorii și respectîndu-ne credința noastră¹... „Israelitul Român“ vedea lumina zilei pentru a pune în serviciul aceluiași scopuri o paletă de argumente și personalități cît mai largă, dar mai ales pentru:

— a mobiliza opinia publică evreiască întru revendicarea permanentă și justificată a drepturilor sale;

— a atrage simpatia și interesul opiniei publice naționale de partea cauzei emancipării evreilor;

— a sesiza opinia publică internațională și marile puteri chemate să contribuie la alegerea noii forme de stat a Principatelor Române și a problemelor civice ce aveau a rezolva.

Chiar din primul număr, într-un arti-

col semnat Iuliu Barasch, acesta face profesiunea de credință a ziaristului modern. „Numai printr-un organ periodic, prin care ideile se pun în contact imediat și permanent cu publicul cel mare, poate să se formeze o opinie publică justă și luminoasă; poate să depășească de la popor eroarea rămasă ca un suvenir trist din întunecimea timpurilor trecute“².

Rolul concret al lui Armand Lévy, prietenul de o viață al lui C. A. Rosetti, I. C. Brătianu și al altor revoluționari de la 1848 care au studiat în Franța, în conducerea și redactarea ziarului, pentru care răspundeau „redactorii garanți“ Aaron Așer (sefard) și I. L. Veinberg (așchenaz) și al cărui ideolog și prim articler a fost Iuliu Barasch, este controversat și desigur — acum — greu de precizat, mai ales că el și-a acoperit, din motive politice, întreaga sa activitate cu vălul discreției. Cert este că prezența sa

cerea stagiului militar și realizarea drepturilor politice, „rămînînd ca deosebit (în afara școlii publice — n.a.) să li se dea învățămîntul ebraic și instrucțiunea religioasă“³. Rîndurile de încheiere subliniază din nou concepția sa privind unitatea națională și concordanța de interese cu întreaga populație — proprie generației de la 1848. „Una din cele mai mari ale mele bucurii va fi de a vedea deplina și întreaga emancipațiune a israeliților din România, emancipațiune care, am convicțiunea, nu va fi mai puțin profitabilă Românilor creștini decît israeliților“⁴. Ulterior va declara, într-o întrunire evreiască la Barasch: „Ceea ce eram acum 29 de ani, cînd venii pentru prima oară în această țară, sînt și azi, cu același devotament pentru Israel și cu aceeași iubire pentru România“⁵.

O privire — fie și sumară — asupra momentului apariției, acum peste o sută douăzeci și cinci de ani, a „Israelitului

Semnificația apariției săptămînalului

„ISRAELITUL ROMÂN“

atunci la București a avut în vedere influențarea divanurilor ad hoc către soluția unionistă, singura menită a chezași independența Principatelor, pentru care el, ca pașoptist, luptase dintotdeauna, împreună cu revoluționarii români, cu mentorii comuni (J. Michelet, E. Quinet ș.a.). Acest „cetățean de onoare“³ al României secolului trecut, autor a numeroase broșuri în care susținea necesitatea unei Români libere ca o garanție a progresului social la gurile Dunării, n-a fost și nu putea să fie străin de lupta de emancipare a coreligionarilor săi. Toate izvoarele consemnează contribuția sa. Biograful lui I. Barasch, M. Schwarzfeld, pune, la un moment dat, între contribuțiile lor semnul egalității. „Notabili delegați ai ambelor comunități, urmînd impulsul dr.-ului Barasch și al lui Armand Lévy, hotărîră înființarea unui ziar. Și așa se născu ISRAELITUL ROMÂN“⁴.

Avem deci toate motivele să considerăm că el a contribuit cu mult mai mult decît cu traducerea (liberă) a unor articole sau numere. De altfel, tot M. Schwarzfeld consemnează rolul lui A. Lévy în prezentarea poziției evreimii române înaintea Convenției de la Paris (1858)⁵. Mai tîrziu, el își exprimă părerea printr-o scrisoare pe care o trimite „Revistei Israelite“. Considerațiile sale privind succesul publicației se întemeiază, ca și în trecut, pe convingerea că „această foaie periodică unește cel mai curat patriotism românesc cu solidaritatea religioasă israelită“⁶.

Scrisoarea este un adevărat program al luptei pentru drepturi politice depline; integrarea în societate urmînd a fi realizată prin instrucțiunea publică, satisfă-

Român“ pune în evidență conținutul ideatic al triplei convergențe:

— unitatea, înăuntrul obștii evreiești, dintre sefarzi și așchenazi;

— sudura dintre concepțiile adeptului haskalei Iuliu Barasch și cele ale revoluționarului democrat Armand Lévy;

— integrarea revendicărilor de emancipare ale populației evreiești cu efortul general de progres social și politic al poporului român, generat — și pe atunci încă slujit — de generația de la 1848.

Desigur, ziarul nu-și restrînge obiectivele, paginile, doar la sarcinile politice. Aprecînd în mod deosebit rolul instrucțiunii și prezența evreilor în școlile publice, cel al organizării comunitare, ca și ecoul strînit de apariția primului ziar evreiesc, le acordă atenția și spațiul corespunzător.

Despre importanța, calitatea și chiar situația statistică a învățămîntului luăm cunoștință din mai multe materiale. Rolul comunității ca expresie a unei obștii eficiente și autonom organizate este tratat chiar de Iuliu Barasch. Atitudinile favorabile apariției gazetei și rolului său provin din paginile „Concordiei“, ale semioficiosului „Anunțatoru Român“, de sub pana lui Matei Mîlo, din adevîntarea poetului A. Sihleanu și din mesajul lui C. A. Rosetti.

Dar la data cînd „Israelitul Român“ vedea lumina tiparului, asupra scrierii limbii române cu semichirilice se apleca, pentru a o deprinde, în școala is-

raelită doar vreo 300 de copii. Ei frecventau la București singura școală evreiască modernă, ce funcționa din 1852; la Iași o asemenea școală avea să-și deschidă porțile în 1860, la Craiova în 1863. Publicul cititor lipsea, nevoia unei gazete nu devenise o obișnuință.

Încercarea temerară a „Israelitului Român“ (seria I, în total 24 de numere, între 22.III/3.IV și 20.X.1857)* nu dură decît șase luni, suficient totuși pentru ca sămînta gazetăriei evreiești în limba română să rodească în viitor.

SERGIU STANCIU

* „Petiții în chestia israelită adresate în 1857 de obștea evreilor din Țara Românească“, publicate de M. Schwarzfeld, în „Dr. Iuliu Barasch“, București, 1919, p. 342—343.

2 „De ce există jurnalul“, „Israelitul Român“, anul I, nr. 1, 22.III/3.IV.1857.

3 Cf. M. Bucur, „Jules Michelet și revoluționarii români“, Ed. Dacia, 1982, p. 5.

4 M. Schwarzfeld, „Dr. Iuliu Barasch“, București, 1919, p. 103.

5 Idem, p. 105.

6 „Revista Israelită“, An. I, nr. 2, 15.II.1886, p. 43.

7 Idem, p. 44.

8 Idem, p. 46.

9 „Fraternitatea“, anul VII, nr. 33, 6.IX.1885.

* Între 26.II.1868—mai 1869 apare „Israelitul Român“, seria a II-a, de data aceasta realizat efectiv de Armand Lévy, care, reîntors în țară din 1867, venise de astă dată, pentru a sluji, în primul rînd, cauza emancipării coreligionarilor săi.

Cimitirul evreiesc

(Urmare din p. 1)

lor Evreiești nu este neapărat avizată la sumele ce rezultă din aceste „contribuții“. Ele au însă, înainte de toate, un caracter demonstrativ. Ele sînt menite să facă distincție între cei care păstrează un elementar simț de demnitate și solidaritate cu obștea lor și cei care au pierdut acest simț și cred că Federația e făcută numai ca să le dea sub toate formele, iar ei să primească ce li se cuvine și ce nu li se cuvine.

Unde în lumea aceasta, în Răsărit sau în Apus, în Israel sau în Diaspora, unde s-a acreditat o atare teorie că „Federația“ s-a dea, că are de unde? (exact după cum Conu Leonida, erou al marelui Caragiale, la observația Efiniței, „Dacă n-o mai plăti nimenea bir, soro, de unde or să aibă cetățenii leață?“), spunea „Treaba statului, domnule, e ce griji are? Pentru ce-l avem pe el?“? Oare enoriașii nu au nici o îndatorire?

Spre a încheia acest capitol, voi cita un răspuns dat de înțeleptul Rabi Simon Sofer⁵ într-o împrejurare legată de Hevra Kadișa — Societatea „Sacra“.

Murise un bogătaș care, în întreaga sa viață, nu dăduse un ban pentru nevoile

obștii. Cînd fiii au cerut Societății „Sacra“ să le vîndă un loc de mormînt li s-a solicitat o sumă neobisnuit de mare. Pentru un loc similar se lua de la alții mult mai puțin. Plîngîndu-se rabinului de discriminarea ce se face în defavoarea lor, rabinul le explică:

„Noi, evreii, credem în învierea morților. Ca atare, cînd alocăm o bucată de pămînt pentru un mormînt, aceasta e o alocare temporară și nu o vînzare pe vecie. La învierea morților, vom recupera bucată de pămînt. Există însă o categorie de oameni care, prin păcatele lor, prin lipsa lor de omenie, sînt osîndiți să nu învie nicodată. Dacă dăm acestora un lot de mormînt, aceasta este în mod definitiv. E deci logic ca prețul unei vînzări definitive să fie mult mai mare decît cel al unei trecătoare închirieri“.

Cimitirul nostru se numește „Beit Haim“ — „Casa vieții“. Atunci cînd, îndepărtăți de vîlmășagul vieții cotidiene, meditam puțin, acolo unde toate efemerele se estompează, unde patimile tac și amăgirile dispar, acolo meditam asupra marilor adevăruri ale vieții, înțelegem mai bine îndatoririle noastre de Oameni, de Evrei.

PRELUDIU LA HANUCA

(Urmare din p. 1)

să nu capitulez în fața murdăriei, să nu cedez în fața mîrșăriei, să nu ajung să fiu doar un număr și să păstrez mereu respectul față de mine însumi“. Sînt ideile ale căror rădăcini se află în celebrarea acestei sărbători a luminii din calendarul iudaic și, mai înainte, în Tora.

Ceea ce urmăreau să distrugă un Antiohus Seleucidul, un Titus, un Hadrian, un Torquemada sau un Hitler era această demnitate și încredere în forța rațiunii, această înțelegere a lumii și a comportamentului cotidian în funcție de principiile fundamentale ale etosului. Victoria de Hanuca este victoria asupra inerției de gîndire și acțiune, a setei de cunoaștere, care împinge umanitatea spre progres, asupra suficienței conservatoare, a rutinei, a mediciei multumiri de sine.

Prin conservarea luminii, a rațiunii ca factor suprem de conduită umană, Hanuca devine o prefigurare a mentalității „secolului luminilor“. Ceea ce au dărmat sau au încercat să dărmă liber-cugetătorii lui a fost, mai mult decît zidurile unei Bastilii sau altea, zidurile unor prejudecăți, ale unor nedreptăți intolerabile. Era o operație care descindea din cea de crîngare a templului pingărit.

Aprinderea luminilor de Hanuca poate fi interpretată, deopotrivă, ca o reabilitare a demnității unei națiuni, demnitate

pe care cotorpitorii au încercat să i-o strîbească, ca și un manifest al drepturilor tuturor popoarelor la neatrîrnare.

Impiedicați de a-și manifesta credința într-un singur Dumnezeu, în Tora și-n profeți, forțați de a exclude din viața lor Sabatul, de a „uita“ ebraica, evreii au fost siliți să schimbe minuirea Cărtii cu cea a sabiei. Ceea ce n-a însemnat abandonarea Cărtii, chiar în acel timp de cruntă înclăstare pentru apărarea Cărtii. Gestul lui Matitiah, bătrînul preot din Modîn, tatăl Macabeilor, care vor recuceri Ierusalimul, vor purifica Templul și vor reaprinde candelă cu ulei sînt, salvată de la profanare, gestul lui Matitiah e defensiv. Este inițiativa celui care afirmă prin luptă, dacă nu se poate altfel, dreptul de a exista al luminii.

Dar lumina, s-ar putea replica, este un echivalent al armoniei. Da. Atunci cînd există un respect reciproc între națiuni, o toleranță generală, o prețuire și o conștientizare a reprezentanților unei concepții sau altea despre lume. Astfel de epoci au produs un Philo din Alexandria, în epoca de interferență dintre elenism și iudaism, sau un Maimonide, în cea de interferență evreo-arabă.

Lumina de Hanuca reprezintă astfel și o rememorare a unei victorii naționale, dar și un apel adresat întregii umanități la armonie, libertate și pace.

D. P.

ȘTIRI • ȘTIRI • ȘTIRI • ȘTIRI • ȘTIRI • ȘTIRI • ȘTIRI

DISTINCȚII

Patru cunoscute personalități ale vieții publice din Canada au primit distincții din partea guvernului. Astfel, Klaus Goldschlag, ambasadorul Canadei în R.F.G., provenit dintr-o familie de evrei expulzată în timpul nazismului din Germania, a primit înalta distincție Ordinul Canada; Max Enkin, fost președinte al Templului Holy Blossom, militant activ în ajutarea refugiaților ajunși în Canada după cel de-al doilea război mondial, deținător al Ordinului Imperiului Britanic, cu rang de Ofițer, a fost distins tot cu Ordinul Canada; aceeași distincție au mai primit-o și Naim Kattan, autor și editor la Ottawa, funcționar superior în Consiliul Canadei, precum și Jacob Löwy, care a donat valoroasa sa colecție „Judaica” Arhivelor publice naționale.

Rabi dr. Alexander Scheiber, directorul Seminarului teologic evreiesc din Ungaria, a primit cea mai înaltă distincție a Ungariei. Distincția i-a fost înmănată de dr. R. Trautmann, vicepreședintele Consiliului de Stat al R. P. Ungare, prezent fiind și Imre Miklos, ministrul problemelor religioase al Ungariei.

CENTRU MEMORIAL

Centrul memorial al lagărului de prizonieri Westerborn, din provincia Drenthe, situată în nordul Olandei, evocă drama celor peste 100 000 de evrei olandezi care au fost deportați mai întâi aici și apoi duși la Auschwitz, Sobibor și Bergen-Belsen. „Centrul” cuprinde o expoziție, instalată în unica baracă rămasă după eliberarea lagărului. Aceasta înfățișează aspecte din grăzviile petrecute în lagăr. Dintre deținuții acestui lagăr se mai cunosc o singură supraviețuitoare: dna P. van Rijk-Keller, care locuiește în Israel. Ea a participat la inaugurarea Centrului. Regina Beatrix a Olandei, care a onorat cu prezența ei inaugurarea acestui centru memorial, a fost foarte impresionată de cele relatate de dna van Rijk cu privire la tratamentul bestial aplicat de naștiți prizonierilor lor.

ORDINATOR

La Yad Vashem, instituție creată în Israel pentru a eterniza memoria victimelor Holocaustului și a cinsti pe cei care au salvat de la moarte evrei cu riscul vieții lor, se pune la punct un sistem informatic care va înmagazina numele tuturor evreilor uciși în timpul perioadei hitleriste. Până acum au fost înregistrate peste trei milioane de nume. „Sala numelor” va fi închisă pentru a permite instalarea ordinatului, care dă posibilitate vizitatorilor să identifice pe cei dispăruți.

DOCUMENTARE

Despre situația evreilor în cel de-al treilea Reich s-a scris mult. Subiectul nu a fost însă epuizat. Fundația „Volkswagenwerke” din R.F.G. a alocat o sumă, de mai multe sute de mii de mărci, destinată acoperirii cheltuielilor pentru o vastă documentare în acest domeniu. Cercetările vor fi dirijate de Otto Kulka, care activează la Universitatea Ebraică din Ieru-

salim, în domeniul istoriei evreilor.

MUZEU

La Belgrad a fost deschis un muzeu pentru cinstirea memoriei victimelor din fostul lagăr nazist Banjica, unde au pierit aproximativ 80 000 de suflete, printre care evrei din Belgrad și evrei transferați din lagărul de la Bačka. Muzeul are două săli destinate exponatelor și un auditoriu. „Viața” din lagăr este evocată în emisiunile ce se difuzează, la intervale regulate, prin stația de amplificare.

IN MEMORIAM

În clădirea Comerei deputaților din Parlamentul Italiei, o placă comemorativă, dezvelită nu demult, cinstește memoria dr. Carlo Finzi, un distins parlamentar italian, care a fost deportat de către naștiți, împreună cu familia sa, în 1943, în lagărul de la Auschwitz, unde au pierit cu toții. Dr. Finzi, provenind dintr-o familie de distincți evrei, a apărut autonomia parlamentară în timpul regimului fascist al lui Mussolini. De altfel, biografia acestei familii a fost consacrată de romanul „Grădinite Finzi-Contini”, de Giorgio Bassani, și de filmul cu același titlu.

EDITORIALA

La Duisburg (R.F.G.) apare o ediție a operelor complete ale lui Theodor Herzl. Cinci dintre volume vor cuprinde circa 5 000 de scrisori, iar celelalte două vor fi alcătuite din 18 jurnale (înute de Herzl. Acest proiect editorial a fost conceput de Universitatea din Duisburg, în colaborare cu Institutul „Martin Buber” din Köln, Institutul de istorie iudaică din Tel Aviv și Arhivele centrale iudaice din Ierusalim.

RECUNOȘȚINȚĂ

„The Distinguished Humanitarian Award” a fost decernată lui Josiah E. Du Bois jr., care a salvat sute de evrei din mișilele nazistilor. În numele lui „American Jewish Committee”, distincția a fost înmănată de dr. Sylvain Boni, profesor la un institut de învățământ superior din Philadelphia (S.U.A.), el însuși fiind unul dintre cei 900 de evrei care-i datorează viața lui Du Bois. În timpul celui de-al doilea război mondial, Du Bois — pe atunci un tânăr avocat angajat al Ministerului de Finanțe al S.U.A. — a determinat guvernul american să înființeze o organizație de salvare a evreilor refugiați.

ARHIVA CHAPLIN

În cartierul Escherheim din orașul Frankfurt pe Main există o arhivă „Charlie Chaplin”. Exponatele au fost colectate timp de 25 de ani, de către ing. Wilhelm Staudinger. Sînt prezentate reliefe din viața și creațiile marelui artist și regizor Charlie Chaplin, inclusiv pelicule de la începutul carierei sale cinematografice. Cei care se preocupă de istoria cinematografiei vor găsi aici materiale biografice privind pe Chaplin, iar biblioteca cuprinde literatură despre el.

CASA „ANNA FRANK”

În cursul anului trecut, Casa-muzeu „Anna Frank”, din Amsterdam, a primit 450 000 de vizitatori — a anunțat directorul

fundației. Banco Van Derwal, cu ocazia plecării sale în S.U.A., unde urmează să țină o serie de conferințe despre neonazism, fascism și antisemitism.

MEDICALA

Datorită unei metode speciale, pusă la punct în Institutul de chimie aplicată de pe lângă Universitatea Ebraică din Ierusalim, medicamentele care au un gust neplăcut vor putea fi luate de către pacienți fără dificultate. Metoda se poate aplica în cazul medicamentelor solubile în apă.

CONTAINERIZARE

Firma Rotoplas Ltd. din Ierusalim a realizat un container pliabil numit „Collapsi-Tainer”, cu o capacitate de 750 de litri, care poate fi pliat de o singură

persoană, ajungînd la un sfert din dimensiunea sa normală. Acest container poate fi folosit la transportarea fructelor și legumelor. În prezent, datorită costurilor ridicate de transport, reexpedierea containerelor goale presupune sporirea masivă a cheltuielilor, datorită volumului lor mare.

DONAȚIE

Mimi Stilling Jacobsen, ministrul culturii din Danemarca, a asistat la Ierusalim la ceremonia predării unei bărci cu visle construită în urmă cu 80 de ani cu care — acum 40 de ani — a fost salvată viața a 200 de evrei prizonieri de naștiți. Barca a fost donată Institutului Yad Vashem de către cetățeanul danez Gilbert Lassen, fost combatant în mișcarea de Rezistență. Cu ajutorul luptătorilor din Rezistența daneză, cu această barcă el a transportat spre libertate, în grupuri de cîte opt, pe cei 200 de evrei despre care aminteam, unii dintre aceștia fiind în prezent cetățeni israelieni.

PE SCURT

● La Anvers, din inițiativa organizației „Centraal” din localitate, se construiește un spital evreiesc. Edificiul include și o creșă.

● La instituția franceză „Ecole des hautes études en sciences sociales” din Paris a luat ființă un Centru universitar de cercetări și de învățămînt despre iudaismul contemporan.

● Crearea acestui așezămînt a fost propusă de Fundația iudaismului din Franța.

● La Londra apare o nouă publicație evreiască: „Der Yid”. Ziarul este editat în limbile idis și engleză.

● Noi soiuri de pomi fructiferi și plante sînt experimentate de către savanți din Israel. Printre altele, se caută a se obține portocale fără simbur, care se decolșeză dintr-o singură mișcare, roșii care rămîn tari și proaspete timp de două luni după recoltare, măslîne cu tot soiul de arome și altele.

● În localitatea Soragna (Italia) a fost inaugurat un muzeu evreiesc ale cărui exponate atestă îndelungata existență a evreilor în această provincie, organizați în șapte comunități, stînsse în prezent.

● După o perioadă de nefuncționare, vestita sinagogă sefardă din Amsterdam a fost redeschisă pentru oficierea serviciilor religioase. Acest lăcaș sfînt are o vechime de peste trei secole.

CHIRURGIE-ORTOPEDIE INFANTILĂ

La Craiova s-a desfășurat recent Consfătuirea națională de chirurgie-ortopedie infantilă, la care au participat circa 75 de medici specialiști din clinice și secțiile de profil din țară.

După deschiderea lucrărilor acestei prestigioase manifestări științifice medicale, de către președintele comisiei de organizare, dr. Cornel Sabetay, au luat cuvîntul mai mulți medici specialiști, care s-au referit la obiectivele și sarcinile ce revin cadrelor medicale pentru continuarea îmbunătățirii a asistenței în clinicele de chirurgie-ortopedie infantilă. S-au prezentat 45 de comunicări științifice.

NOI SORTIMENTE DE OȚELURI

O nouă performanță: siderurgii reșițeni au asimilat în fabricație noi mărci de oțeluri, cu randamente superioare, unele elaborate pentru prima dată în țară în cuptoare de tip Martin. Noile mărci de metal, care pînă acum se produceau doar în cuptoare electrice, se folosesc cu bune rezultate la fabricarea rulmenților și țevelor, în construcția autoturismelor, tractoarelor și autocamioanelor.

„DUREREA ÎN CANCER”

Institutul oncologic din Cluj-Napoca, director prof. univ. dr. doc. I. Chiricuță, a luat mai demult inițiativa de a alcătui o colecție enciclopedică oncologică. Recent, a apărut al XI-lea volum: „Durerea în cancer”, în îngrijirea redacțională a prof. univ. dr. doc. C. Arseni, membru corespondent al Academiei. Din cuprins spicuim: „Clinica, fiziopatologia și tratamentul durerii în cancer”, de C. Arseni, și „Tratamentul medicamentos al durerii în cancer”, de I. Chiricuță. La volum au colaborat, de asemenea, profesorii Guido Moricea, din Roma, și Gian Carlo Gianasi, din Bologna. Volumul cuprinde și 27 de referate publicate pe aceste teme de diferiți medici din lume, precum și un capitol „Figuri de oncologi români”.

CARIERA DE PIATRĂ

La Sitorman (județul Constanța) se află cea mai mare carieră de piatră din România, care, de la intrarea în funcțiune și pînă în prezent, a livrat șantierelor de construcții nu mai puțin de 48 milioane tone de piatră, ceea ce echivalează cu un adevărat „munte”. Principali beneficiari sînt șantierul Canalului Dunăre-Mare Neagră, noile porturi Mangalia, Constanța Sud și Midia, precum și șantierul de drumuri și căi ferate.

OFICIU UNIVERSITAR DE CALCUL

Pentru învățămîntul universitar din Galați a fost creat și funcționează un oficiu de calcul. Dotat cu două calculatoare electronice din familia „Felix”, oficiul oferă studenților și cadrelor didactice din universitatea gălățeană posibilitatea să execute o gamă largă de lucrări de corectare, contractuale și fundamentale, metodicodidactice, pentru doctorat etc. În plus, oficiul dispune de pachete de programe, documentații în diverse ramuri, efectuează o serie de acte și situații necesare inspectoratelor școlare din zonă.

ÎN ATENȚIA CITITORILOR NOȘTRI

Pentru a evita aglomerația din ultimele zile ale anului și riscul de a rămîne fără abonament, reînnoiți-vă de îndată abonamentul la „Revista Culturii Mozaic” pe anul 1984.

Abonamentele se fac prin comunitățile evreiești din țară sau prin Federația Comunităților Evreiești din Republica Socialistă România, București, str. Sf. Vineri nr. 9—11, prin mandat poștal, pe adresa de mai sus, cont 45.10.7.062, B.N.R., sector 3.

Costul abonamentului este de:

lei 75 pe un an;

lei 40 pe șase luni.

JOURNAL OF THE ROMANIAN JEWS

FROM OUR COMMUNITIES
LECTURES

Chief Rabbi dr. Moses Rosen

The VAYSHLAH, Pericope

THE STRUGGLE WITH THE ANGEL
OR BETWEEN FEAR AND REGRET

וַיִּוָּלֶד יַעֲקֹב כִּבְרוֹ וַיֵּאָכֵל אִישׁ עִם עַד עֶלְוֹת הַשָּׁמַיִם (בראשית ל"ב).

"And Jacob was left alone; and there wrestled a man with him until the breaking of the dawn" (Genesis 32.25).

There are two threats to Jacob, the man of the book and the man of work; the lust for gold and the lust for blood of the enemies of the book and of work. First there was Esau who believed that his sword would smash the brains Jacob had dedicated to study. Next there was Laban who used cunning instead of weapons to try and rob Jacob of all the fruits of his labour. And now it was again Esau, who had to meet him with an army to carry out his criminal plans.

But Jacob is no longer the naive dreamer he was twenty years before. However, the dream of his youth has become his belief and ideal, and none of the evil he has met with throughout his hard experiences was capable of altering the light of his belief. His trials have made him stronger, and his character or sully his aspirations. He has the lofty creed and warm heart he has difficulties have stealed him. He has the lofty creed and warm heart he has had before, but the harsh life he led has also given him a powerful arm which he did not have before. You cannot meet Esau only with *דְּרוֹר*, with a present to win his good will or only with *תְּפִלָּה*, with entreaties to make him renounce his murderous designs; you have to prepare yourself to fight with him, to fight and oppose his threat with a force that is superior to his own. This is the language Esau understands best, the most persuasive argument, the most appropriate method to avoid peril. "Then Jacob was greatly afraid and was distressed" (Genesis, 32.8). *וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיִּצְטַר* Jacob made his preparations, but he was afraid and distressed. He was afraid because he feared for his own life and the life of all those dear to him, and at the same time he was greatly distressed because circumstances might make him take the life of his opponent. He was afraid of defeat, which would mean his own death and the death of his people. And he was distressed by the prospect of a victory that would mean woe and mourning in the houses of others. He sent his messengers to Esau. And the message he sent, deriving from the force it represented, was intended to make his enemy realize that it would be best for him not to unsheath the sword.

Before learning the result of his attempt to avoid a bloody clash, Jacob made his preparations during the night preceding the day of decision in case Esau attacked his people.

אִם יָבוֹא עִשָׂו עָלַי מִחֲנֵה הָאֵלֶּה וְהָיָה הַמָּחָה הַזֶּה לִּפְנֵי

"If Esau come to the one camp, and smite it, then the camp which is left shall escape" (Genesis, 32.9). It was a tragic yet providential strategy. Instead of weakening them, the dispersion of the children of Jacob often led to their salvation. The brutal, ferocious arm of Esau never succeeded in attacking all the descendants of Jacob. Babylon with its captive Jews saw the Jewish communities were flourishing in the Netherlands after the Spanish Inquisition, and the civilization of six million American Jews was generated by tsarist pogroms.

"The sun of one Jewish cultural centre did not set before the sun of another had not risen." This truth is fully borne out by the history of the last two thousand years of the Jewish people. The great historian Simon Dubnow wrote a book entitled *World History of the Jewish People*. World history. Is there any other people, excepting the one of the multimillenary Diaspora, that has one? Dispersed and fragmented all over the earth, the children of Jacob always survived the children of Esau.

"And Jacob was left alone; and there wrestled a man with him until the breaking of the dawn."

The scene has inspired famous paintings. Jacob's struggle with the angel symbolizes the fight between Jacob's constructive spirit, his love of peace and Esau's evil, destructive spirit, his desire to subject and rob others. "Esau's angel" believes he can defeat Jacob at night, in darkness. The spirit of death contends with the spirit of life. It is a long and violent clash, as long as the night which Esau, the advocate of crime, has repeatedly sought to impose on mankind. The Bible uses the word *Vayeivak*, *וַיֵּאָכֵל*, to describe the fight between these two forces. The term derives from the word *Avak*, *אָבָק*, that is dust, which makes the Talmudic sages infer that in his effort to strangle Jacob, "Esau's angel" raised a column of dust that reached the heavenly throne. Darkness was not enough for Esau. He also raised a column of dust to hide his face and cover up his intentions.

But every night has an end. At the break of dawn, at the start of day, Esau's strength is exhausted. The shadows of darkness dissolve in the light of the triumphant sun, and the ghost of the night loses all its power. The symbolic struggle comes to an end and the meeting of the two brothers the following day dispels all fear. Esau can smoothe his scowling face when he realizes there is no other way. Heavy clouds and threats are replaced by a serene and harmonious atmosphere.

However, Jacob does not forget that Esau may change his expression, but will never change his character. Politely, but firmly, he refuses to stay with his brother whose "way of life" cannot end well. The clash between Jacob and Esau is avoided. Their views of life remain antagonistic. History will show who was right.

JUDAISM AND INTERNATIONAL
LAW

Professor dr. Edwin Glaser held a lecture on "Judaism and International Law", in Bucharest on 1 November, 1983. The speaker showed that Judaism has made a contribution to the substantiation and affirmation of the principles of international legality.

Two of the 10 commandments of the Tablets of Law, included in the second book of Moses namely "Thou shalt not murder" and "Thou shalt not covet thy neighbour's goods" were of overwhelming importance in the consecration in the rules of law of condemning wars of plunder and invasion for repudiating the policy of domination and division of spheres of influence, just as for the assertion of the new relations of understanding and cooperation. The vision of prophet Isaiah concerning "the swords shall turn into plowshares" — as also shown by Vucetici's sculpture at the U. N. Headquarters, inspired by this vision — precedes and stimulates the efforts for the implementation of a world free of weapons and of wars.

The great principles set forth, are able henceforth too, to contribute to the achievement of international ethics and legality as a foundation of a world of peace, understanding and cooperation among all the peoples of the world — Professor E. Glaser said in conclusion of his lecture that was followed with keen interest by those present.

ALBERT EINSTEIN — SCIENTIST,
MAN, JEW

This was the theme of the lecture held in Bucharest on 8 November, 1983, by dr. eng. Iulian Panaitescu, physicist, scientific researcher with many works published in the country and abroad. The portrait of Einstein, this man and scientist unique in his way, one of the most important personalities of the Jewish people has given mankind during the Diaspora, was outlined with scientific rigour and in a most attractive form.

Referring to the fertility of Einstein's scientific work, the speaker highlighted the merits of the illustrious physicist in the creation of limited and generalized relativity's theory, his contribution to the elaboration of the atomic theory, of the theory of the laser, to understanding molecular movement, to the development of the theory of cosmology — contributions that not only changed physics in a radical and revolutionary manner but also our whole image of the world. Likewise, his contribution in the spheres

of ontology and gnosiology consecrated him as a great scientist-philosopher.

The speaker also referred to Einstein the man, to his merits as a humanist, and a social militant. Inspired by the idea of peace, he joined, during the First World War and in the inter-war years, the pacifist movement founded by Romain Rolland, and his voice strongly rose in favour of reason and peace. A pacifist but not a blind one, he considered in face of fascism which represented the danger of enslaving all peoples, the use of force was justified. After the Second World War, he was one of the main exponents of for the banning of nuclear weapons, his words carrying special weight in spreading the ideas of the peoples' unity in the fight for peace.

Einstein always felt a Jew. Concerned with the destiny of his people, as far back as after the First World War and all the more so after Hitler came to power, whose victim he was himself, and after the tragedy of the Holocaust, he stood up and worked as an adept of the idea of the rebuilding of a Jewish state in the Holy Land.

Thanking the lecturer for his remarkable lecture, eng. Theodor Blumenfeld, chairman of the Jewish Community of Bucharest emphasized, with further arguments and quotations, the Jewishness of Einstein and the significance of his stand in the present struggle for the prevention of a nuclear catastrophe, struggle in whose frontlines — we are satisfied to say — consistently stands the Socialist Republic of Romania.

NOTEWORTHY PERSONALITIES
OF THE TALMUD

As part of the cycle of lectures of the Jewish communities of Piatra Neamt and Bacău, professor dr. David Rimer, lectured on 30 October, 1983 on "Noteworthy personalities of the Talmud".

After praiseworthy presentation made of the lecturer by Bernard Friedman — Piatra Neamt — and eng. I. Wenger — Bacău — the speaker referred to prominent personalities of the Jewish people who, along the centuries, have created and ordained Judaic learning and moral on eternal and unshakable foundations: truth, justice, peace, work, goodness, learning and, above all, safeguarding life and love of man.

This was followed by a rich and fine choral programme performed by the Talmud Torah choir, conducted by Leon Jacob.

Both the lecture and the choir's programme were most appreciated by the audience.

BACĂU

AN EVENING OF
JEWISH MUSIC

The Talmud Torah choir and orchestra, conducted by I. Gott gave a concert of Jewish music for the Jewish population of the locality, in the new and modern "Ateneu" hall of the Bacău Philharmonic on 6 November, 1983.

The event was opened by eng. I. Wenger and dr. S. Cauffman, chairmen of the Jewish communities of Bacău and Jassy respectively. The choral and instrumental programme included religious and folklore songs, as well as Hebrew and Yiddish modern music.

The concert was held in a Jewish atmosphere, which penetrates deep into the heart and is remembered by the participants simultaneously with the wish that such concerts be repeated.

L. IOSIF

BRAȘOV

TRADITIONAL FESTIVITY

On November 5, 1983, a Motzaei Sabbath festivity took place in the Temple of Brașov. The choir and orchestra, conducted by the gifted Izu Gott performed an impressive programme of traditional

Jewish music, suitable for such an evening, Hassidic and folklore music, which was rewarded by lengthy applause of those present.

On behalf of the large audience, dr. Köves Ivan, chairman of the Jewish community of Brașov, thanked the Talmud Torah students for the wonderful performance. Dr. Simion Cauffman, chairman of the Jewish community of Jassy, spoke about the work, in the community he runs, of the Talmud Torah choir, for learning the genuine Jewish song, for understanding its significance and for learning the language of the Torah.

Lawyer Emil Șechter, general secretary of the Federation of Jewish Communities who was present at this fine Jewish art and culture event, keenly thanked all those present. He said that nothing of these achievements could have been obtained without the permanent endeavour of His Eminence, Chief Rabbi Dr. Moses Rosen who tirelessly concerns himself, in the traditional Jewish spirit, with guiding our Talmud Torah students.

Our gratitude, the speaker said, goes out also to the leadership of socialist Romania which, in keeping with lofty humanism, gives proof of broad understanding of our specific problems, as also of those of all the cohabiting nationalities, of the entire people.

It was a fine evening that warmed the souls of those present.

אוישיבות מיט דער אויסגעוויינטלעכער פאר-
שטערק אויסשטאפלעכער טעטיקייט פונעם גרויסן
וויסנשאפטלער און באקאנטן געווארן דאס צווייט-
פון דער פארלאנגטער טעאריע, זיין וואגניאן בוי-
שטאן אינעם אויסארבעטן דער אטאמישער טעאריע,
פון טעאריע פון לאסטן, דער קאמפלאקאטער טעא-
ריע, און אנדערע וואס האבן אויף א הארדיאל
אופן געענדערט נישט נאר די פרויז נאר אויך
דער נאנטע פארשטעלונג אויבער דער וועלט.
אויסמיין אלס נעמיש איז נישט געווען נאר
א האמאנעם, נאר אויך אן אקטיוויטעט אויפן אס-
אקטיוויטעט און געווען דאס צווייטע פון דער

חברה ש'ס

שבת דעם 12טן נאוועמבער ד.ה. איז אין דער שיל' א.ב. זיבעט פארגעקומען א שיעור חברה ש'ס און א שיל'ס-סעודות זוכרון הכבית מאובע ראוען ז"ל. די סומער פון הרב הראשי שליט"א, צו איר צוואנציגסטן יאריצייט.

ס'האבן באערט איר אנדענק, הרב יומ. מאירל'ס וואס האט געזאגט דברי תורה און דער גענ. סעקער-טאר פון דער פערדעראציע ה' אדוו. עמיל שעכטער.

דער באזוך פונעם בוהשער רבי

נישט לאנג האט באזוכט אונזער לאנד רבי יצחק פרידמאן שליט"א דער, "בוהשער רבי", און דער בא-גלייבונג פון 40 חסידים פון ישראל, זיי האבן באזוכט אויך בוהש. דאס איז בוהש און כמעט הונדערט יאר נעגען דאס באקאנטע רבנישע הויף. דער ערשטער רבי, "דער זיידע פונעם איצמילן בוהשער, איז געווען דער זון פון דעם ריושניגער רבי (א אב-דערער זון ווינער, דוד-משה, איז געווען דער טאטע פונעם רבי. אונזער רב הראשי שליט"א טראגט זיין נאמען).

רבנישע, "הי"ף, זענען אויך געווען אין פאש-מא, אדושה און שטעפאנעטש (די עצמות פונעם שטעפאנעטשער רבי זענען אראפ גען פערדעראציע איבערגעפירט געווארן צוריק מיט עטלעכע יאר מיין ישראל).

רבי יצחק פרידמאן און זיינע באגלייטער זענען געווען מיט באאיינדרוקט ווען זיי האבן גע-זען דעם 16טן אקטאבער ד.ה. זענען אין די הוי-לות פון בראילא און נאלאץ פארגעקומען אר-בעטס זיצונגען, מיט דער באטייליקונג פונעם גע-נערטער ערקלערטער רבי דער פערדעראציע פון די יידישע קהילות און רומענישע, ה'אדוו. עמיל שעכטער.

ידיעות פון אונזערע קהילות

ארבעטס - זיצונגען אין יידישע קהילות פון בראילא און גאלאץ

דעם 16טן אקטאבער ד.ה. זענען אין די הוי-לות פון בראילא און נאלאץ פארגעקומען אר-בעטס זיצונגען, מיט דער באטייליקונג פונעם גע-נערטער ערקלערטער רבי דער פערדעראציע פון די יידישע קהילות און רומענישע, ה'אדוו. עמיל שעכטער.

די ייצונגען האבן געהאט אלס צוועק צו אנאליזירן די טעטיקייט פון דער קהילה אין פאריז און אונזערע דעם פאלא פאר דער טעטיקייט פון קומענדיקן יאר.

לויט דעם באריכט פונעם פרעזידענט פון דער בראילער קהילה אדוו. פ. קארנישנין, האבן די 300 יידן פון דער קהילה געהאט און האבן די מעגלעכקייט און אלעס נויטיקע צו פירן א רעלי-גיעז לעבן.

די באר-שיל איז רעגאווירט געווארן און פונק-ציאניזם אינדערפרי און אויפגעראכט.

אויפן תלמוד - תורה קורס לערנען די קינדער דעם אלץ - בית, און דער נאך פונקטאניזם רע-גלעסיעס. כמעט אלע יידישע משפחות זענען פאר-שריבן אין דער קהילה. אלע יידישע משפחות זע-נען פאראורטן געווארן מיט מצות אויף פסח, און כשרע שפיזן. זיי ווערן אויך פאראורטן רעגלמע-סיג מיט כשר פלייש.

די קראנקע עלטערע קינדער באקומען היף אין געלט, שפיז און קליידער, און אויך מעדיצינישע הייל'ע אונזער, "צייטשריפט" און דעם רב הראשי'ס שטעטיקייט פון זייער קהילות.

מוצאי שבת פייערלעכקייט

דעם 16טן נאוועמבער ד.ה. איז אין בראשואווע טעמפל פארגעקומען א מוצאי שבת פייערלעכקייט. דער נאך און ארומגעקומען ארומגעקומען פונעם בא-לאנספולן איוו נאטם האבן פארגעשטעלט א רייכן פארגאס פון טראדיציאנעלע יידישע סידורישער און פאלקלאנדער מוזיק. ד"ר משה שווארץ, דער פרעזידענט פון דער היינער יידישער קהילה אין ד"ר ש. קאפאנאן דער פרעזידענט פון דער יאסער יידישער קהילה האבן געקערט איבער דער טעטיקייט פון זייער קהילות.

ה' אדוו. עמיל שעכטער, גענעראל סעקרעטאר

הויכע אידעאלן

פון רב הראשי ד"ר דוד משה רון

פרשת וישלח

"ויהי ערב לבדו יואבא איז עסו ערעוועט השחר" (בראשית כ-כה). און יעקב איז גע-בליבן אהין, און א מאן האט זיך געראנגלט מיט אים ביז דער פרימארגן איז אויפגעגאנגען. צוויי סבנות צויערן אויף יעקב אבינו, דער מענטש פונעם ספר און פון דער ארבעט, די דורשט נאך נאך און די דורשט נאך כולם ספר'דיג צו שטאמם פונעם ספר און דער ארבעט. צו ערשט איז געווען עסו ערעוועט האט גע-מינט און זיין שווער וועט מרענע דעם מוח פון יעקב וועלכער האט זיך געווינדעט דעם ספר, דערנאך איז געווען לבן, וועלכער האט געפראוועט מיט התבונות אינשטאט א שווער, צו בארובירן די מי פון זיין ארבעט. איצט איז ווידער די ריי פון עסו, וועלכער מוסט אים אקען מיט זיין נאנט הייל, כדי אויסצופירן זיינע פארברעכענישע פענער.

יעקב איז אבער שוין דאס מאל נישט דער בעל-התקומות פון די יונג-יאירן. אמת, אז זיין הלום פון דער יונגט איז געווארן זיין אידעאל, און אז דאס נאנטע רוישנות וואס ער האט בא-געגעבן איז זיין שווערן לעבנס-וועג. אז נישט געווען ביכונות צו ענדערן זיין באהאנדלונג אדער אים אפצוואויפן פון זיין וועג. סע האבן אים אבער געשטארקט די נסיונות, סע האבן געמט-הייט די שווערענישן: נעבן א ליכטיקן אידעאל און א ווארעם הארץ וואס ער האט געהאט פון פריער, האט אים די שטערעניש פונעם לעבן געגעבן א טעטיקייט אדער, דאס וואס ער האט נישט געהאט פון פריער. מען שטוב קאן זיך נישט ווייזן בלויז מיט א "דורון", מתנה וואס זאגן אים אים אויסקויפן גוטן ווילן, און אפילו נישט מיט, "תפילה", אים צו בעטן אז ער זאל זיך אפזאגן פון זיינע פארברעכע-נישע פענער - נאר יעקב מוז זיך צוגלייבן צו, "מסכה", צו קעסן, אקענענדישעלעך א גרע-סער כוח, ווי ווערער וואס באדראט אים. נאר אים פאר לעבעדיג אנומענען, וואס אן עשיון פאר פארשטיין, איז דער איבערצוגעגאנגענער פאר אים, דאס איז דער בעסטער מעקלר כדי אויס-צומירן די סבלנה. עס איז אמת, "וירא" עקב באדו וינער לוי", און יעקב האט זייער מורא געהאט און ער האט זייער באדווערעט. יעקב האט זיך צוגעניגט צום קאסא מיט א טאפלעך, שטרא. און געווען באהאנדלט פאר זיין לעבן און פארן לעבן פון זיינער וואס זענען אים געווען לויב. אבער גלייכצייטיק האט ער אבער באדווערעט וואס ער איז געקומען צו אזא מעב פון זאגן געבעט דאס לעבן פון זיין קענער. לבן, די שיקות וואס ער זאגט אן עסו, איז אים צו איבערגעווינען, ווען דעם ריכטיקן כוח וואס ער שטעלט אקען, כדי עסו זאל זיך אפזאגן צו עשיון זיין שווער פון דער שיד.

אידער ער זאל זיך דערווייטן וועגן די רע-זולטאט פונעם פריווא אויסצומירן א בלויזטע צוואנגעניש, פאר דאס אויסגעשטעלט ווין מתנה אויפן בעסטן סטראטעגישן אופן, כדי אפצו-ווארטן אין אפן וועג עסו וועט אים אנגייען, איז אים אונטן פון ערב דעם דעזיירידיקן טאג, ווינער יעקב, איז יעקב געבליבן אהין, און א מאן האט זיך געראנגלט מיט אים ביז דער פרימארגן איז אויפגעגאנגען. אס די דאזיקע מענען וואס האט אינפיריירט בארימטע מאלעך, דאס געראנגלט פון יעקב מיטן פאל, איז דער סימבאלישער געראנגל צווישן קאנסטרוקטיוון ניסים, וואס איז פול מיט ליכטיקע צום שלום פון א יעקב - און דעם צעשטערענישן נישט, דורכגעברונגען מיטן דורשט נאך רויב פון א שיד, איז דער פינענצעניש פון דער נאכט, אונטערן שוין פון חשבות מינט דער מלאך פון עשיון אז ער וועט קאנען ביי-קומען יעקב. סע שטעלט זיך אקען אין גע-ראנגט דער נישט פון מיט מיט יענעם פון לעבן. דאס געראנגל איז שווער און געווינדעט געווערעט אזוי לאנג ווי ער ווערט די נאכט, וואס עסו דער דאסטיגער פון מיט האט א-זי פאל געפראוועט אראפלאזן איבער דער מענטשלייט.

דער פוק ניצט דעם אויסדרוק, "יואב" פארן קאסא צווישן אים די בייער כוחות. ער שטאמט פונעם ווארט, "אבן", שטוב. די חכמה ז"ל האבן אויסגעטייטשט, אז "שליש-מלאך האט דער-הויבן א זיג פון שטוב ביון כסא-הכבוד, איז זיין געראנגל אויסגעברענגען יעקב. שטוב איז נישט גענוג געווען די נאכט-פינענצעניש, ער האט אויך אנגענומען א שווער און געווינדעט זיין פארווארטן זיין פארווארטן שטוב כדי זייער פארברעכענישע מחשבות. אבער יעדע נאכט מוז האבן איר שוף, ביים אויפזיין פונעם פארגעשטערן" זענען אפגעשוואכט

געווארן די כוחות פון עסו. ביי דער זיין פונעם זייערנישן פארגעשטערן האבן זיך דער-הויבן די סטעלע שטאמט און גלייך מיט זיין גען אפגעשוואכט געווארן די כוחות פון דעם נאכט-פינענצעניש. דער סימבאלישער קאסא האט זיך פארענדיקט, און די באנענענע דעם צווישן טאג צווישן די ביידע ברידער שטייט פונא-דער יעדע זאגן. עסו, ווען ער זעט אז ער האט נישט קיין אנדערן אויסוועג, ווייסט ער א פריינעכטע מיטע אונטערן יעקב און ער איז אויס-וואקלעט שטעלט זיך איין א לויטערט און האר-פאנישעט אטמאספער.

יעקב פארשטאט אבער נישט אז עסו פאר-ענדערן זיין אייגענע אבער נישט זיין בארא-טע. מיט העלפערליכע אבער אויך מיט אים-ליכטיקייט זאגט ער זיך אז עס צו אים-צוואנגען מיט א ברידער, וועמען, לעבעס, אפון" פאר נישט פירן צו קיין שום נוסח. דער צוואנגענעניש צווישן יעקב און עסו איז אויס-געמיט געווארן. זייערע לעבנס-השפחות ביידן אבער פערזענליכע. די נעכטיכע וועט באווייזן ווער עס איז געריכט.

פרשת וישלח

"ויסעאלו איש ותנה תעה בשרה וישאלה האיש לאסר מה תבשר, ויאמר את אחי את מבקש, הנידנא לא קי איהם הם רועים" (ברא-שית לו-טו, טז). האט אים געפונען א סאל, ווען ער האט געפארענדישט אין פעלד, און דער סאל האט אים געפונען, אזוי צו זאגן וואס וועט האט ער געזאגט מינע ברידער זיין איר, זאגן מיר, און בעט דיר, וואו פאשטן זיין דאס לעבן פון יעקב איז א שטערנדיקער גע-ראנגל. דער גורם שאנענעט אים נישט און שטעלט אים אויס צו אלע נסיונות. די קיידן קומען איינע נאך דער אנדערער, "קיש יעקב קיש בשעה", דוואק דעמאלט ווען יעקב האט געמיינט אז ער האט שוין גענוג געליטן און אז עס איז געקומען צו צייט אז ער זאל האבן א ביים מתנה, "קיש עשיו רוגזו שני יוסף" - דוואק דעמאלט זענען אים באפאלן די צרות וויסן-וספן. "לב מה שאירע ליעקב אירע ליוסף", אלץ וואס סע געטראפן מיט יעקב האט זיך אויך געטראפן מיט יוסף, זאגט דער מדרש. איינער ווי דער צווייטער האבן געהאט אויסצושטיין שנהא, ס'דעם פאטער מי דעם זון, האבן געהאט די אייגענע ברידער, וועלכע האבן זיי געקאנט אויסברענגען. פונט אוי ווי זיין פאטער, שפאנט יוסף צום לעבן הומענידענדיק. מיט אנדערע בילדער, שטעלן פאר יוסףס הלכות, די זעלביקע אידעאלן צו וועלכע סע האט געשטרעבט זיין פאטער. דער חיוון פון פעלד-ארבעט, די גלייכצייקע זאנען, פלעכטן זיין צו-גוף מיט יענעם פונעם חסד, פון דער זון מיט די שטערן, סע האנדלט זיך איינשטעל צווישן דער זעלביקער פינענצע צווישן חסד און ער-ווי אויך דער קייטער פון יעקבס חסד, די איד-מינוט אינווענענטיזם איז דער דעמאלטע פון ער-דייט לעבן, דאס באשעפטיקט זיין מיטן ערשטן פון דער שטערנדיקער עקסטרעמער דארה נישט ווי קיין גענעריש צו דעזיירן די גלייכצייקע מעלות, ביי דער זון צו דעגרייכן זיין דעגרייכן פון אב-סטראטעגיש, כדי ער דעגרייכן זיין לעבן. וואס גענוגסטע מענטשעלעכע אידעאלן. יענע וואס גינגן די זאנען זאלן נישט "פארנישטן אן זי האבן איבער ער" וואווערעכטאן הימל א-בער זיך, און אז די וואס פארשן דעם וועג צו שטערן - אז עס איז פאראן ארום זי סא-שטערעלע רעאליטעט, וואס מען דארף זיין לעבן. יוסף חלומט, אבער ער פארברייט נישט קיין נאאווער בעל-התקומות, און אויסצוואנגענע-מאפאנער, וועלכער האט גענומען מלח און דער אומגעקערט וועלט. ער ווערט אנגערופן, "בעל התקומות", וואס ער פארשטייט פון בעל-בית פון די חלומות, ער ווערט געווינען זיין פאר ייער רעאליטעט, ער איז גלייך צו נין אויפן דעגריידיקט וועג וואס פירט צו רעאלי-זיין די הויכע ציילן וואס ער געווינען דעווען. זיין גרייס צו קיידן, ווייזט ער ווייסט אז מ'זי שט אידעאל קאן מען נישט אויספירן אן אמת און אן מרבה.

שנהא און מנהא באגרייפן זיין פון מאטע א-הייב. און אזוי חסיד געשען מיט יענע וואס האבן געלייט פארויס, יענע וואס האבן געווינט זייערע בליקן צו דער צוהומט, וועלכע האבן געהאט אים צו מאכן בעסער, שטענער. דאס פאלקס-ווערט, "אין כבוד בערין" קיינער איז נישט קיין כבוד און זיין שטאט, און גלייכט נישט כבוד און שנה נאך אויך אין דער צייט.

עיונים בפרשת השבוע

מאת הרב הראשי דר. דוד משה רוזן

מסך-האבק של עשו

פרשת וישלח

ויתור יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר (בראשית ל"ב, 25)

ההיסטוריה אחרת הבכש והביטאון לרם-הנה שני האויבים המוש-בעים שסיכנו את בטחונם של יעקב, איש הספר והעבודה, עשו, שהראשונים שבאויבים הנודע של ישיבה, היכן לפגוע במוחו של יעקב, במערכת-המחשבה שהת-סברה כולה לתורה. אחריו בא לבן הארץ, אב-הרמאים בהג-דרתו הקולעת של מדרש תנחומא, וניסה להחליף את ההרב בער-מומיות. הפעם הפסדה: לגזול מיעקב את עניו ויגיע כפו ולהעמידו ריקם. ושוב חזרה הכי-דור אל עשו, הוא יוצא לקראת יעקב, וארבע מאות איש עמי-וברעתו לבצע את תוכננו ומי-סימח הפסד שלו.

אך הפעם אין זה עוד יעקב החולם התמים שמימי הנעורים. אותם הלוטות-יעורים משמשים לו, לכאורה, גם כיום כאמונה וחזון, כי כל הסבל הרב שעבר עליו בחייו הורעם צוץ וצוקה לא הצליח לחבל בדמותו או לפגוע באיפוקו. ביום, הנסיון-גורם נהגם נתנסה חיטלו את אופיו, הקשים שבהם נתקל עיצבו לו דמות מגובשת; נוסף על סוהר-אסונות ורוע-הלב של, שבי-הם היה מחונן מקדם, פגעי החיים הלכו לו גם ורועות-היו, תבונה שחסרה לו מלפנים, כדי לזכות ברגזו הטוב של איש נכס; הדורון בלבדו לא יספיק; אף ה ת פ ל לא תרעו אותו מלבצע את הלוית הרצון שלו. בעימות עם איש שאמר: "שוסה היה קין שהרג את אחיו בתי אבא... אני איני עושה כן, אלא "קרבני ימי אבא אבי" (מדר"ם אסור דין) — מן ההכרח היה גם בכוונות מלחמתיות, כלומר לקיים כחול של מאבק במור של לחי-מה שיעלה בעדיפותו על כוחותיו של עשו, וזוהי השפה היחידה שאותה ייטיב להבין, והאופן המתאים ביותר לשם מניעת סכנה-ההשכחה.

בזמן בן — ויירא יעקב מאוד ויירא לו. ליבו דאג על קורבנות המאבק, על אלה שמסורות לוח-מיר הוא ועל אלה שממחנה האויב כאחר. צימורו של הפסוק האחרון שבפרשת "ויצא": "ויקרא שם המקום ההוא מחננים", לפסוק וישלח יעקב מלאכים, מלמדנו שהדגה למחננים, לאבדות בנפש שבשתי המחנות יחד, הניעה אותו לפתוח במ"מ ול-שלוש שליחים שעליהם להוריש, אבק, לא רק על נכונותו לשלום, אלא גם על העובדה, שגם הוא, יעקב, הספיק ללמוד בינתים את

דברי תורה

מאת הרב יצחק מאיר מרילוס — בקורשט

לפרשת וישלח

(ל"א) ויפצר בו ויקח רבו הדיקדוקים בפניושה זו של אבינו יעקב עם אחיו כמעט אי אפשר לפו-רם רש"י ז"ל מינע לתרע השיטה הדיפלומטית של יעקב עם אחיו הוא כיון לאופן אחר ואחיו הכין באופן אחר לרונא (ל"ד) כי על כן ראיתי פניך כראות פני אלהים גם (ל"ט) עד אשר אבא אל אדוני שיערה ב"דברי וואל" מביא שתי קו-שיות עצומות הלא האבות קימו אהמה שתקנו חכמי-נו ז"ל ובמסכת מגילה (דף כח) אסור לאדם להסתכל בעלם אדם רשע ואיך אמר ראיתי פניך גם קשה אחרי שאתו סירב לנחוח למה הפציר בו למתת הלא חכמינו ז"ל (במסכת עבודה זרה דף כח) חלת עמוד א' דרשו לא תתן להם מתנת חיים (המלכות) מיטו האבות אף מה שתיקנו חכמינו ז"ל (במסכת יומא דף כח) קיים אברהם אבינו כל התורה אפילו עירוב בשיליון ובפרשה תולדות (כ"ג) ועתה שא נא כלך מפרש רש"י יהיה סביר ושחט יפה דייק לומר יפה בלי שום חשש שלא תאכילני נבלה ובמדרש בראשית דבה סוף פרשה ע"ה אות משכננס יעקב ערב שבת מבעוד יום וקבע תחומין מבעוד יום (המסכת עבודה זרה היא המסכת שאנו לומדין בחברה ש"ס שלנו המגיד שיעור הוא השו"ב ר' ישראל העבד מיישראל חסיד חב"ד" מורה חביב כון תבין כי אי אפשר להעתיק בעתון כל מה שמתרצים על כל הדיקדוקים לבן אתעכב רק על הדרושה האחרון לפי השקפתו של הרב אורנשטיין מלפיקאן כיון עשו הציע לו ליעקב נסעה ונבלה ואילכה לנגד (ל"ב) כש-

שמע יעקב הצעה זו נרתע למכור עם כל הרצון הטוב לעשר יוחסים עם עשו והוא רואה בראיה רבה הצעה זו יעקב עונה בתמימות ובתקיפות גם יחד (ל"ג) "הילדים רכבים והצאן והבקר עלות עליו ודפוקים יום אחד ומתו כל הצאן" הוא מפרש מרפיקתו של עשו לנודע כל גדולתו ותפארתו של יעקב הם בבני יעקב ואם בני יעקב יוכלו דפיקתו של עשו אין להם תקוה ואין להם עתיד הוא מושלב בדבריו הצאן והבקר כדי להסוות מחשבותיו כלפי עשו אבל הדבר ברור כי כל הראגה היא לרנל הילדים אמר עשו ליעקב אצילה נא עמך מן העם אשר אתי הצעה מינימלית להכניס קצת מבני עשו בתוך מחנה ישראל יעקב מתנגד גם לזה כי זה יגרום להתבוללות נשואי תערובת וידע הוא את הסוד שכל מינוע הוא כזה עם כלרר ייכנסו לבנים לא יתחשב (במדרש כ"ט) ופרוש הכנשי"ט שלא יעלה על דעתו שהתנגדותו תהיה לפי רצון אחרים עליו לקיים פסקו של השלחן ערוך (ט"ו) סעיה א' שלא יתבשר בבני עשו המלואים עליו ובסיומן רלא שכל כוונותיו יהיו לשם שמים וראשי התיבות בכל דריכר דעתו היא התיבה דרר יעקב אבינו לא נמנע להשתמש בדובר דיפלומטי כאמרו עד אשר אבוא אל אדוני שיערה (שם ל"ג) ור) לא חשב יעקב לבקר את הר שיער כלל וככל אלא הרחיב לו הדרך שלא היה בדעתו ללכת אלא עד סוכות מכל מקום ישנה נקודת אמת בדברי יעקב ואומתי ילך בימי ישיבה כמו שפאר ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו רש"י ז"ל המלכות

דיעות מההילוחינו

בבוקרשט על השלום והמלחמה לפי ההשקפה היהודית" הוא הביא ציטוטים מהתנ"ך ומהתלמוד והצביע על העקרונות המוסריים היהודיים שדרך אנכ נמסרו לכל העולם התרבותי. ההצעה נתקבלה בענין רב על ידי השומעים

בראשאו

כל בנובמבר ש.ז. התקיימה בבית הכנסת מכרא-שאו, טכס מוצאי שבת. המקהלה והתזמורת בניצוחו של המנצח איוו נוט, הציגו תכנית מרש-מה של זמר מסורתי יהודי, זמר חסידי ופולקלורי יהודי. התכנית נתקבלה בתשואות חמות ע"י הקהל המוסיכי. בשם הציבור, הודה ו"ר הקהילה דר. קש איוון לתלמידי התלמוד-תורה בעד התכנית הנפלאה הזאת. דר. שמעון אופסון, ו"ר מהילת יהודי יאסו, דיבר על העבודה של מקהלת התלמוד-תורה בקהילתו למען להכיר את השירה היהודית האמיתית, הב-נתה ולימוד שפת התורה.

מר אמיל שטער, מוכ"ל ועד קהילות יהודי רומניה, שהיה נוכח בחגיגת הודה לכלים והביע על כך שאף אחד מההישגים האלה לא היה יכול לה-נשם לולא עמלו התמרידי של מרן הרב הראשי דר. דוד משה רוזן שליט"א, שמתעסק יום-יום בהדרכת התלמידים ברוב המסורות היהודיות. תודתנו נתנה כמו לו לממשלת רומניה הסו-ציאליסטית-אמר מר שטער, שברוח הומניות עליו-נה, מוכיחה שיש לה הבנה רחבה כלפי עניינינו המיוחדים וגם כלפי כל יתר המעמטים הלאומיים שדרים פה ולכל העם. היה זה ערב יוצא מן הכלל שחימם לבבות כל הנוכחים טכס כזה התקיים זמ בבקוי בהשתתפות קהל רב.

פעולה מרשימה

ביום ראשון 16 באוקטובר ש.ז. התקיים בבית האבות, אפליה והרב הראשי דר. דוד משה רוזן, קונצרט התזמורת האקדמית, "הזמר", תחת הנהגתו של המנצח וויקטור רובינר. בוצעו חלקים שישאפו מהפולקלור והמוסיקה המסור-תית היהודית, מהם אנהו יכילום להזכיר: כל נדר"ם מלחם ברור, סולו כנוו המורה אקסטרנה גרסון, אריא מהאופרה "עבריה" מהלוי, שמחת תורה" מארינסט בלון, סולו כינור היה האומן אבי אברהמוביץ.

תשומת הלב הרבה בה המשיכו לקונצרט דרי בית האבות — המפעל החשוב והמכונן של מהילת יהודי בקורשט-הוכיחה את החשיבות המיוחדת להרצנת הסבלות ועירוד בשנות הזמנה, את האפשרות עוד להשתתף במפעלים ברמה תרבותית אומנותית כזאת. פרופ. דר. דוד משה רוזן נאמר.

חברה ש"ס

בשבת 11 בנובמבר ש.ז. התקיים בבית הכנסת "א.ב. זיס" בבוקרשט שיעור של חברה ש"ס והשי-לש סעודות לזכר הרבנית המנוחה מויבע רוזן, ז"ל שמפטוריה עברו 20 שנה. הרב י.מ. מארילוס אמר דברי תורה וגם ציון כללים חמות את אי-שיותה של המנוחה הרגולה, אפו של מרן הרב הראשי שליט"א. על אותו הנושא דבר גם העו"ד אמיל שטער המוכ"ל שלי"ועד" הקהילות היהודיות מרומניה. השתתפו מנהיגי ועד קהילות יהודי רומניה והר-בה חברי הקהילה. בכור הרב הראשי אמר דברי תורה במשך סעודה שלישית בבית"כ, "קוממיות" בת"א בנוכחותו של בכור הרה"ש שלמה נורו רב ראשי הכבוד של מדינת ישראל.

יהי ברוך וזכר הרבנית מויבע רוזן!

הרצאות

פרופ. דר. דוד רימר, הרצה בפיאמרה-ניאמץ ובקוי 30 באוקטובר ש.ז., על הנושא "אישים בולמים של התלמוד". אחריו שוישבי-דאש הקהילות הציגו את אישיותו של המרצה לפני הקהל הרב שאף להקשיב להרצאה. הוצגו אישים בולמים של העם היהודי, שבמשך מאות השנים, יצרו וסדרו את מוסר היהדות על יסודות נצחיים שאי אפשר למוטט או-תם: האמת, הצדק, השלום, העבודה, נמילות חסדים, הלימוד מעל הכל, הצלת החיים והאהבה לאנשים. אחר כך מהקלה התלמוד תורה בניצוחו של מר ליאון יעקב נתנה תכנית נהדרת. ההרצאה והתכנית, המקהלתית נתקבלו בתשואות רבות על ידי הנוכחים.

המורה ל. יוסף

המורה ל. יוסף

בעזרת ועד קהילות יהודי רומניה, נתקיימה 22 באוקטובר ש.ז., בעיר יאסי הרצאה מעניינת, שנשאה מר זולטן טרנר על הנושא "שגל וציוור התנ"ך".

הברי קהילתנו מייאסי שהשתתפו במאורע התרשמו עמוקות ונעים מתרומתו של האומן הגדול הזה.

המורה ל. יוסף

המורה ל. יוסף

המורה ל. יוסף

המורה ל. יוסף

המורה ל. יוסף

המורה ל. יוסף

המורה ל. יוסף